

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ, НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

„Фінанси”

Рекомендації щодо виконання
контрольної роботи для студентів економічного факультету
заочної форми навчання

Укладач: ст. викл. кафедри
«Фінанси» Мурашко І. М.

Харків - 2013

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ

Фінанси є основою грошово-кредитної системи держави, головною ланкою його економіки. Стан фінансів значно впливає на формування загальнодержавних і регіональних грошових фондів.

Ніж стійкіше фінансове положення підприємств, тим забезпеченіше держава і його структури, більш повно задовольняються соціальні й інші потреби суспільства.

Роль і значення фінансів обумовлені ще і тим, що вони обслуговують сферу матеріального виробництва, у якій створюються внутрішній валовий продукт і національний доход, а отже, і можливості країни по надходженню засобів у бюджет і їхні витрати.

Усі перераховані вище пріоритети фінансів вимагають їхній відповідного вивчення й осмислення. Це представляється особливо важливим в умовах, коли економіка України переходить до ринкових відносин і в ній спостерігаються кризові явища [23].

Формування ринкової інфраструктури України передбачає проведення приватизації підприємств, їх демонополізацію, розвиток конкуренції, лібералізацію цін і зовнішньоекономічних зв'язків, а також фінансове оздоровлення усього господарства.

А стабільність кредитної системи України та фінансових відносин в умовах ринку – одна з ключових проблем сучасної економіки.

Таким чином, формування ринкових умов потребує рішення ряду найважливіших проблем, і насамперед – укріплення національної валюти України; перебудова бюджетного планування і фінансування; утворення та удосконалення системи управління фінансовими ресурсами як на підприємстві, так і в галузях в цілому по народному господарству; укріплення самостійності і відповідальності господарюючих суб'єктів; організація фінансового ринку ефективних державних важелів та регуляторів. Все це потребує наукової та економічної оцінки.

В умовах становлення фінансових ринкових відносин необхідно підвищити рівень знань і відповідно підготовку спеціалістів у цих питаннях.

Майбутні фахівці повинні вміти об'єктивно оцінювати економічні процеси, що відбуваються в суспільстві; розуміти суть і тенденції розвитку фінансових відносин і їхніх особливостей у фінансовій сфері, а також у сфері міжнародних

фінансів, фінансів господарських одиниць, а також уміти розробляти і вирішувати актуальні питання теорії і практики формування фінансової політики підприємства.

Мета вивчення курсу – формування системи знань з управління фінансами, операційною та інвестиційною діяльністю, визначення стратегії і тактики фінансового забезпечення суб'єктів господарювання.

Завдання курсу – навчити майбутніх фахівців орієнтуватися в усіх сторонах фінансової діяльності підприємств, сформувані у студентів теоретичні знання, навички та практичні вміння при розгляді конкретних економічних ситуацій і в рішенні практичних задач, які вони зможуть використовувати надалі для створення найбільш сприятливих умов для здійснення виробництва продукції (робіт, послуг).

2. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ

Деякі розділи курсу “Фінанси” зв'язані з іншими економічними дисциплінами, які студенти вивчали раніше:

“Основи економічної теорії”, “Макроекономіка”, “Макроекономіка”, “Економіка підприємства”, “Теорія фінансів”, “Гроші та кредит”, “Банківська справа”, “Бухгалтерський облік”.

Знання по переліченим курсам дозволяють студентам якісно засвоїти основні положення та навички, які стануть базою по вивченню теоретичних і практичних питань з курсу “Фінанси”.

3. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ

Фінанси — це система певних економічних відносин, за допомогою яких у грошовій формі шляхом формування й використання спеціальних (централізованих і децентралізованих) цільових фондів у суспільстві здійснюються процеси розподілу національного багатства, сукупного суспільного продукту і національного доходу з метою досягнення завдань соціально-економічного розвитку, що стоять перед суспільством.

У ринковій економіці спектр виробничих відносин, що відображається у фінансах, виходить за межі розподілу лише як фази суспільного відтворення. Він охоплює передусім розподіл відповідної частини національного багатства, що являє собою державну власність, між відносно відокремленими державними підприємствами, установами, організаціями. Між відповідними юридичними особами (господарські товариства різних організаційно-правових форм

функціонування - акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю тощо), а також фізичними особами (громадянами) розподілена та частина національного багатства, що є приватною (груповою та особистою) власністю. Ці розподільні відносини виражаються у створенні й використанні статутних капіталів підприємств різних форм власності, інших грошових фондів, що перебувають у їхньому розпорядженні, особистих фондів громадян, що включають і заощадження.

Фінансові відносини охоплюють усі фази процесу відтворення, тобто виробництво, розподіл, обмін, споживання. Природно, що друга фаза суспільного відтворення найбільш насичена відносинами розподілу. В процесі розподілу сукупного суспільного продукту він має бути розподілений на засоби виробництва (основні та оборотні) і предмети споживання. Від того, наскільки правильно будуть вибрані пропорції цього розподілу, залежать темпи економічного зростання, ефективність суспільного виробництва. Національний дохід розподіляється на фонд споживання і фонд нагромадження, і від цього розподілу залежать темпи зростання економіки й народного добробуту, становище окремих класів і соціальних груп у суспільстві.

Форми і методи організації фінансів промисловості покладені в основу організації фінансів інших галузей народного господарства з урахуванням особливостей їх технології та економіки.

Використання фінансів дає змогу підприємствам виробничої сфери забезпечувати вирішення виробничих і соціально-економічних проблем свого функціонування. При цьому сфера фінансових відносин підприємств включає в себе відносини:

- між підприємством і його засновниками (власниками) з приводу формування статутного капіталу (наприклад одержання коштів з державного бюджету, емісія акцій, надходження пайових внесків тощо);
- між підприємством і державою у межах законодавства про оподаткування, соціальне страхування, формування загальнодержавних цільових грошових фондів (бюджетних та позабюджетних);
- між підприємством і банками з приводу одержання й повернення кредитів, а також сплати процентів за користування ними;
- між підприємством та його постачальниками й покупцями з приводу виконання господарських договорів і зобов'язань;
- усередині підприємства - з приводу розподілу прибутку, що залишається у його розпорядженні після сплати податків та обов'язкових платежів;

- між підприємством у цілому та його підрозділами з приводу розподілу коштів на формування фондів основних і оборотних засобів;
- між підприємством і його працівниками з приводу створення фонду оплати праці, матеріального заохочення та ін.

Організація всіх вищезгаданих відносин базується на формуванні і використанні фінансових ресурсів підприємств.

В господарській практиці діяльність, спрямована на забезпечення виробництва фінансовими ресурсами і здійснення контролю за дотриманням фінансової дисципліни, називається **фінансовою роботою**.

Як правило, фінансова робота на підприємстві організовується фінансовим відділом, що є самостійним структурним підрозділом. Керівник цього відділу безпосередньо підлягає керівникові підприємства і разом з ним несе відповідальність за фінансову дисципліну і фінансовий стан підприємства, представляє підприємство у фінансових, кредитних та інших органах. На невеликих підприємствах, де немає самостійного фінансового відділу, цю роботу виконує фінансовий сектор (бюро, група), що створюється у складі бухгалтерії, фінансово-збутового відділу чи іншого підрозділу підприємства, керівник якого в такому разі несе відповідальність за фінансову роботу підприємства.

Фінансова робота на підприємстві дуже різноманітна й багатогранна, але умовно її можна згрупувати за напрямками таким чином:

- фінансове планування;
- оперативна фінансова робота;
- контрольне-аналітична робота.

На підприємствах зі значним обсягом зовнішньоекономічних зв'язків створюється група (сектор) валютних розрахунків і валютного регулювання.

Контроль за використанням фінансових ресурсів може бути ефективним, якщо він охоплює всі ланки фінансової діяльності підприємства; формування витрат на виробництво, надходження виручки від реалізації, використання грошових нагромаджень, формування й використання коштів на створення основних і оборотних засобів. Причому цей контроль має бути безперервним і доповнюватися комплексним аналізом фінансового стану підприємства[13].

Контрольні запитання і завдання:

1. Що таке фінанси як система специфічних виробничих відносин?
2. Визначите сутність фінансів.
3. Які функції виконують фінанси?
4. Які найсуттєвіші відмінності між категоріями "фінанси" і "гроші"?
5. На яких стадіях суспільного відтворення виникають фінансові відносини і в чому вони виражаються, зокрема на стадії виробництва?
6. Яке місце посідають фінанси у фінансовій системі України?
7. Які відносини включає в себе сфера фінансових відносин підприємства?

Рекомендована література: 13, с.8-28, с.30-37; 17, с.3 -12; 28, с.10 - 43; 29, с.9-30.

Фінансові ресурси підприємств — це грошові фонди цільового призначення, які формуються в процесі розподілу й перерозподілу національного багатства, сукупного суспільного продукту та національного доходу і використовуються у статутних цілях підприємств.

Загальна сума фінансових ресурсів складається у кожного підприємства з таких елементів:

- статутний капітал;
- додатковий капітал (у тому числі капітальний дохід у вигляді фонду індексації основних засобів і нематеріальних активів);
- резервний капітал;
- централізовані кошти для фінансування капітальних вкладень;
- спеціальні фонди і цільове фінансування;
- фонд зносу необоротних матеріальних і нематеріальних активів;
- відстрочена податкова заборгованість;
- резерви наступних виплат і платежів;
- нерозподілений (тимчасово не використаний) прибуток у господарському обігу;
- довготермінові й короткотермінові кредити комерційних банків;
- позикові кошти від реалізації власних цінних паперів (облігацій та інших, крім акцій, бо виручка від їх продажу включається до статутних капіталів акціонерних товариств);
- кредиторська заборгованість усіх видів, включаючи заборгованість із бюджетних платежів, із відрахувань на соціальні заходи держави, на оплату праці, за виданими векселями, за одержаними авансами;

- інші кошти, які знаходять відображення в пасиві бухгалтерського сальдового балансу підприємства.

Щоб мати уявлення про те, яка сума фінансових ресурсів (власних і позикових) є в розпорядженні підприємства у даний момент, слід підрахувати їх за сальдовим балансом.

Власний капітал підприємства являє собою фінансові ресурси, які вкладені ним для організації та фінансування господарської діяльності. Нормою для успішної, рентабельної роботи підприємства, його високої конкурентоспроможності на ринку і фінансової стійкості є ситуація, за якої власний капітал становить більшу частину його фінансових ресурсів.

Сучасні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності визначають власний капітал як "частину в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань". Як бачимо, таке визначення стосується лише суто кількісних параметрів його величини. Це підтверджується також і характеристикою елементів власного капіталу, яка міститься у стандартах П(С)БО 2 "Баланс" і П(С)БО 5 "Звіт про власний капітал".

Згідно з цими стандартами, власний капітал знаходить відображення у першому розділі пасиву бухгалтерського балансу (розділ має назву "Власний капітал") і складається з:

1. статутного капіталу;
2. пайового капіталу;
3. додатково вкладеного капіталу;
4. іншого додаткового капіталу;
5. резервного капіталу;
6. нерозподіленого прибутку;
7. неоплаченого капіталу;
8. вилученого капіталу.

Статутний капітал – це виділені підприємству або залучені ним на засадах, визначених чинним законодавством, фінансові ресурси у вигляді грошових коштів або вкладень у майно, матеріальні цінності, нематеріальні активи, цінні папери, що закріплені за підприємством на праві власності або повного господарчого відання. За рахунок статутного капіталу підприємство формує свої власні (основні та оборотні) кошти.

Порядок і джерела формування статутних капіталів залежать від типу підприємства і форми власності, на базі якої воно функціонує. В Україні права підприємств різних типів і форм власності закріплені у чинному законодавстві,

зокрема в законах України "Про власність", "Про підприємство в Україні", "Про господарські товариства" [13].

Контрольні запитання і завдання:

1. Які основні напрями організації роботи щодо управління фінансовими ресурсами на підприємстві?
2. Що розуміють під поняттям "фінансові ресурси"?
3. Що є характерним для складу і структури фінансових ресурсів підприємства будь-якої форми власності?
4. Що треба розуміти під ефективним використанням фінансових ресурсів?
5. Джерела формування та напрями використання фінансових ресурсів підприємства.
6. Рішення практичних завдань по розглянутої темі.

Рекомендована література: 13, с.16-25, с.44-50; 17, с.9 –11; 30, с. 164 - 187.

Згідно з першим напрямком класифікації, для визначення собівартості та фінансових результатів діяльності підприємства затрати можна поділити:

Прямі затрати - це ті, які безпосередньо пов'язані з процесом виробництва або реалізації продукції (послуги) підприємством. Цей вид **затрат може** бути легко віднесений до виду продукту. До прямих затрат належать:

- сировина та матеріали;
- комплектувальні;
- основна заробітна платня робітників;
- інші.

Непрямі затрати пов'язані з роботою підприємства чи його підрозділів загалом або з виробництвом декількох видів продукції, їх не можна безпосередньо віднести на собівартість конкретного виду продукції. До непрямих затрат відносять:

- опалення та освітлення;
- оплату праці менеджерів;
- амортизацію;
- інші.

Затрати на продукцію - це затрати, пов'язані з виробництвом продукції або з придбанням товарів для реалізації, зокрема:

- прямі матеріали;
- пряма заробітна плата;
- купівельна вартість товарів для реалізації.

Цей вид затрат зараховують до виробничої собівартості продукції.

Затрати періоду - це затрати, прямо не пов'язані з виготовленням конкретного товару, а належить до того періоду, в якому вони зроблені. До затрат періоду входять:

- адміністративні;
- збутові;
- маркетингові;
- амортизація будівель.

Залежно від мети розрахунку собівартості продукції розрізняють **класифікацію затрат** за економічними елементами витрати на виробництво і за калькуляційними статтями витрат.

Групування витрат за економічними елементами необхідне для аналізу фінансових результатів господарської діяльності підприємства. Воно показує, що витрачено і скільки, не вказуючи конкретно, на які потреби, тобто встановлюють загальну суму витрат на підприємстві, але не конкретизують напрям затрат безпосередньо на виробництво конкретного виду продукції.

Елементи затрат:

- матеріальні затрати;
- затрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заклади;
- амортизаційні відрахування;
- решта затрат.

Для розрахунку собівартості одиниці певного виду продукції використовують класифікацію за калькуляційними статтями витрат. Такий вид класифікації відображає цільові напрями використання ресурсів і конкретні затрати підприємства на виготовлення і реалізацію одиниці певного виду продукції.

Стаття витрат:

- сировина і матеріали;
- відходи, що повертаються у виробництво;
- напівфабрикати і послуги;
- паливо й енергія на технологічні цілі;
- основна заробітна платня виробничих робітників;
- додаткова заробітна платня;

- відрахування на соціальне страхування;
- спеціальні відрахування;
- затрати па утримання і експлуатацію обладнання;
- загальновиробничі;
- загальногосподарські;
- решта.

Крім того, витрати можна класифікувати на ті, **що їх включають у собівартість, і ті, що не включають у собівартість.** Згідно із законом "Про оподаткування прибутку підприємств" у собівартість

враховують:

- матеріальні затрати;
- затрати на оплату праці;
- соціальні відрахування;
- амортизація;
- решту.

не враховують у собівартість:

- плату за землю;
- податок на власників транспортних засобів;
- оплату інших видів податків;
- штрафи і пеню;
- збитки від бартерних операцій;
- решту.

Розподіл затрат на постійні та змінні **здійснюється** за ознакою залежності їх від зміни обсягу **виробництва** або продажів.

Постійні — це витрати, сума яких не змінюється при зміні обсягів виробництва. Постійні затрати має навіть тоді, коли тимчасово не випускає продукції. До них належить:

- амортизація;
- орендна плата;
- опалення;
- освітлення;
- адміністративні затрати.

Змінні - це затрати, загальна сума яких змінюється пропорційно зміні обсягів виробництва. До них входять:

- сировина і матеріали;
- комплектувальні;
- заробітна платня виробничих робітників;
- паливо й енергія на технологічні потреби;
- інші [17].

Виторг від реалізації продукції (робіт, послуг) в економічному аспекті являє собою суму коштів, що надійшли на рахунок підприємства за відвантажені товари і зроблені послуги.

Виторг від реалізації продукції, що надходить на розрахунковий рахунок чи підприємства в його касу, включає засобу на відшкодування виробничих витрат на рівні повної собівартості, а також грошові нагромадження — прибуток, податки — ПДВ і акцизи.

Виторг від реалізації в звітному періоді значно відрізняється від вартості зробленої і відвантаженої продукції. Вплив на ці відхилення роблять:

- залишки готової продукції на складі;
- залишки товарів відвантажених, термін оплати яких не наступив;
- залишки товарів відвантажених, але не оплачених у термін;
- товари на відповідальному збереженні в споживача;
- бартер.

В даний час підприємства реалізують свою продукцію (виконують роботи, роблять послуги) по договорах зі споживачами, а також по державних контрактах і замовленням. У цьому зв'язку виторг від реалізації є найважливішою фінансовою категорією, що виражає грошові відносини між постачальником і споживачем продукції. Вона є основним джерелом грошових доходів підприємства.

Виторг від реалізації продукції завершує виробничий цикл будь-якого підприємства. Від її стану і динаміки залежить фінансове благополуччя господарства, його соціальний і економічний розвиток.

З огляду на настільки істотну роль виторгу від реалізації в системі економічних і фінансових показників роботи підприємства, вона є об'єктом пильної уваги, планування й оперативного керування.

Планування виторгу від реалізації продукції (виконання робіт, надання послуг) і іншої реалізації представляється важливою й у той же час непростою задачею, якщо врахувати наявність конкуренції і складність прогнозування ринкового попиту. Разом з тим, маючи обґрунтований план по реалізації, підприємство здобуває інструмент, що дає можливість володіти ситуацією по керуванню своїми фінансовими ресурсами. Зокрема, планування виторгу від реалізації продукції дає можливість одержувати інформацію про фінансування відтворювального процесу, розрахунках по податках, зборам, обов'язковим платежам, з постачальниками, працівниками і т.п.

Планування обсягу реалізації продукції здійснюється на підприємстві на підставі так називаної **рівності товарного балансу**:

$$B = Z_n + T_{np} - Z_k$$

де B — виторг від реалізації продукції;

Тпр — товарна продукція, призначена для випуску в планованому періоді в оптових цінах підприємства;

Z_n, Z_k — відповідно перехідні залишки нереалізованої товарної продукції на початок і кінець планованого періоду.

На практиці використовують два методи розрахунку планової реалізації товарної продукції — метод поассортиментного (прямого) розрахунку і метод укрупненого розрахунку, виходячи з плану виробництва в цілому.

Перший метод є технічно простим, наочним, найбільш точним, однак дуже трудомістким. Сутність його полягає в тому, що по кожній асортиментній позиції на відповідний плановий період визначаються:

— обсяг виробництва даного асортименту продукції в оптових цінах підприємства;

— очікувані вхідні залишки нереалізованої продукції, а також реалізованої, але не оплаченої на початок планованого періоду;

— очікувані залишки готової продукції на складі на кінець планованого періоду.

Ціновий механізм обслуговує процес реалізації продукції (робіт, послуг) підприємством. Від рівня цін залежить не тільки споживчий попит на продукцію, але і її рентабельність.

В умовах переходу до ринкових відносин в Україні використовуються в основному вільні (договірні) ціни. По деяких позиціях товарів, робіт, послуг застосовуються регульовані ціни.

Вільні, ринкові ціни є контрактними і закладаються контрагентами в договір [17].

Контрольні запитання і завдання:

1. Що являє собою виручка від реалізації продукції і як вона визначається?
2. Чим відрізняється виручка від реалізації в звітному періоді від вартості зробленої і відвантаженої продукції?
3. Як планується виручка від реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг?
4. Як підприємство активне керує процесом реалізації продукції?
5. Що являє собою витратний механізм підприємства й у чому його особливості в умовах України?
6. Як і з якою метою класифікуються витрати по елементах і статтям витрат?
7. Як устанавлюються підприємством оптові, відпускні ціни?

Рекомендована література: 13, с.75-87, с.109-124; 17, с.13 – 26; 28, с. 462-497; 29, с.296-321, с.337 – 347; 30 ,с. 13-31.

Прибуток підприємства — це перевищення доходів від його діяльності над сумою витрат; він являє собою єдину форму його власних нагромаджень.

Прибуток у класичному розумінні являє собою різницю між ціною товару й затратами на виробництво товару - його собівартістю. У стандарті бухгалтерського обліку П(С)БО 3 записано: "Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати".

Для зростання прибутку підприємство зобов'язане:

- нарощувати обсяги виробництва і реалізації товарів, робіт, послуг;
- розширювати, орієнтуючись на ринок, асортимент, підвищувати якість продукції;
- впроваджувати заходи щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників;
- зменшувати витрати на виробництво (реалізацію) продукції (тобто її собівартість);
- з максимальною віддачею використовувати потенціал, то є у його розпорядженні, в тому числі фінансові ресурси;
- зі знанням справи вести цінову політику, бо на ринку діють переважно вільні (договірні) ціни;
- грамотно будувати договірні відносини з постачальниками й покупцями;
- вміти найдоцільніше розміщувати (вкладати) одержаний раніше прибуток задля досягнення оптимального ефекту.

Прибуток, який визначається в бухгалтерському обліку підприємств, формується як фінансовий результат операційної діяльності (зазвичай це основна частина загального фінансового результату діяльності), інвестиційної діяльності, фінансової (у вузькому розумінні слова) діяльності.

Фінансові результати від операційної діяльності складаються у підприємства згідно з формулою:

$$\text{Под} = \text{Пвал} - \text{АВ} - \text{ЗВ} + \text{ОД} - \text{ОВ},$$

де Под – фінансові результати (прибуток) від операційної діяльності;

Пвал — валовий прибуток;

АВ – адміністративні витрати;

ЗВ – витрати на збут;

ОД – інші операційні доходи;

ОВ – інші операційні витрати.

Рентабельність — це якісний вартісний показник, що характеризує рівень віддачі витрат або міру використання наявних ресурсів у процесі виробництва і реалізації товарів, робіт і послуг.

У плануванні прибутку беруть участь (за умови організаційної відповідальності за цю справу фінансової служби) всі виробничі і функціональні підрозділи підприємства. Тільки в такому разі план може правильно віддзеркалювати внутрішньогосподарські резерви виробництва на базі більш раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Прибуток підприємства як фінансовий результат від його звичайної діяльності планується на рік, квартал, місяць за елементами, які його формують за чинними стандартами бухгалтерського обліку та звітності.

У процесі розподілу чистого прибутку формуються грошові фонди цільового призначення:

- фонд коштів, які спрямовуються на розвиток та вдосконалення виробництва;
- фонд коштів, які спрямовуються на соціальні потреби;
- фонд коштів для матеріального заохочення;
- резервний (страховий) капітал;
- фонд коштів, які спрямовуються на фінансові інвестиції;
- фонд коштів, які використовуються на інші цілі [13].

Контрольні запитання і завдання:

1. Що таке прибуток підприємства як фінансовий результат діяльності і чим він відрізняється від податку як об'єкта оподаткування?
2. Які позареалізаційні витрати (збитки) впливають на фінансовий результат діяльності підприємства в сучасних умовах?
3. У чому принципова різниця між показниками рентабельності продукції і рентабельності вкладених фінансових ресурсів?
4. Які фактори визначають рівень рентабельності продукції і рівень рентабельності фінансових ресурсів?
5. У чому полягає суть планування прибутку на підприємстві?
6. Яка техніка визначення планового валового прибутку методом прямого розрахунку?
7. У чому полягає суть аналітичного методу планування валового прибутку від реалізації продукції?
8. Що таке базова рентабельність і як вона застосовується при плануванні прибутку?

9. Джерелом яких бюджетних податків та інших обов'язкових платежів є прибуток?
10. Як використовується прибуток, що залишається у підприємства після сплати податку на прибуток?
11. Яким чином можна налагодити оперативний контроль за прибутковістю роботи підприємства?

Рекомендована література: 13, с.125 - 172; 17, с.27 – 46; 28, с. 462-497; 29, с.296-321, с.337 – 347.

З прибутку підприємства сплачують до державного бюджету насамперед **податок на прибуток**. Згідно з Законом України "Про оподаткування прибутку підприємств" (прийнятий Верховною Радою 22 травня 1997 р.), розмір податку на прибуток залежить від розміру прибутку як об'єкта оподаткування, який визначається шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу звітного періоду на суму валових витрат і суму амортизаційних відрахувань від вартості основних засобів і нематеріальних активів.

Законом установлена основна ставка оподаткування для підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності всіх форм власності.

Осмислюючи суть системи оподаткування прибутку, необхідно виходити насамперед із того, що прибуток як об'єкт оподаткування і прибуток як такий – то різні речі, тому можуть виникнути ситуації (і вони правомірні за принципами, закладеними в законодавстві), коли, маючи прибуток, підприємство не повинно сплачувати податок до бюджету, і, навпаки, за збиткової діяльності воно може сплачувати до бюджету податок на прибуток. Усе залежить від того, як складається співвідношення між валовими доходами і валовими витратами за оподатковуваний період (таким прийнято квартал).

Податок на додану вартість (ПДВ) — це частина новоствореної вартості, яка сплачується до державного бюджету на кожному етапі виробництва і реалізації товарів (за винятком їх внутрішньогосподарського переміщення), виконання робіт, надання послуг.

Головна особливість цього податку полягає в тому, що його платниками фактично є кінцеві споживачі товарів і послуг, причому як споживачі товарів і послуг виробничо-технічного призначення, так і споживачі товарів і послуг особистого призначення. За допомогою цього податку між кінцевими споживачами рівномірно розподіляється та частина створеного в суспільстві продукту, яка має централізуватись і задовольняти загальнодержавні потреби.

Законом України "Про податок на додану вартість" встановлена єдина ставка ПДВ для операцій із продажу товарів (робіт, послуг) на внутрішньому ринку і для імпортованих товарів (робіт, послуг) - 20 відсотків від договірної або регульованої ціни (тарифу) без урахування ПДВ. Якщо ціна товару включає акцизний збір, він додається до розміру договірної або регульованої ціни, тобто на суму акцизного збору збільшується база оподаткування ПДВ. База оподаткування імпортованих товарів включає митну вартість, суму ввізного мита, митні збори та акцизний збір (якщо товар обкладається цим збором).

Податкове зобов'язання — загальна сума податку на додану вартість, одержана (або нарахована) підприємством у звітному податковому періоді у зв'язку з продажем товарів, робіт, послуг.

На окремі високорентабельні товари, а також на деякі товари, за якими за даних умов відсутня конкуренція у сфері виробництва і продажу (монопольні товари), держава встановлює спеціальний непрямий податок — **акцизний збір**.

Акцизний збір включається в ціну товару, але виключається з валового доходу підприємства.

Товари, які, згідно з чинним законодавством, обкладаються акцизним збором, називаються *підакцизними*. Вся сума акцизного збору перераховується до державного бюджету.

Акцизний збір стягується:

- при реалізації підакцизних товарів на внутрішньому ринку;
- при реалізації підакцизних товарів на експорт на бартерних умовах або на умовах оплати їх вартості за національну валюту України;
- за підакцизні товари, які ввозяться з-поза меж митних кордонів України, незалежно від валюти розрахунків та способу розрахунків.

Перелік товарів, на які встановлюється акцизний збір, його ставки затверджуються Верховною Радою України, а в окремих випадках — Урядом України. Ставки акцизного збору встановлюються або у процентах до ціни продажу підакцизного товару без урахування акцизного збору і без ПДВ (останній, як відомо, навпаки, — обчислюється зі всієї продажної вартості товару, включаючи акцизний збір), або у твердих розмірах (у гривнях чи в євро) з одиниці товару (літр, кілограм, штука, кубічний метр тощо) [13].

Контрольні запитання і завдання:

1. Які основні риси ПДВ як джерела формування бюджету держави?

2. Як практично реалізується основний принцип ПДВ, а саме – платником податку є кінцевий споживач?
3. За якими напрямками сплачують ПДВ підприємства сфери матеріального виробництва, інші суб'єкти підприємницької діяльності?
4. Які особливості ПДВ у експортно-імпортних операціях?
5. Чим зумовлена необхідність застосування " нульової ставки" ПДВ?
6. Що таке акцизний збір і яке його основне призначення?
7. Як законодавче регулюється стягнення акцизного збору при імпорті продукції?
8. Які особливості стягнення акцизного збору при реалізації алкогольних напоїв і тютюнових виробів?

Рекомендована література: 13, с.87- 109; 17, с.11 – 13; 28, с. 328-442; 29, с.321 – 337.

Основним способом здійснення розрахунків між будь-якими контрагентами є *переказ грошей*. Переказ грошей у законодавстві України визначається як рух певної суми грошей з метою їх зарахування на рахунок отримувача або видачі йому в готівковій формі.

Розрахунки підприємств та організацій між собою, а також з органами фінансово-кредитної системи здійснюються здебільшого без участі грошей у формі готівки, тобто в безготівковому порядку.

Суть **безготівкових розрахунків** полягає в тому, що платежі здійснюються шляхом переказу коштів із рахунку платника в банку на рахунок одержувача, тобто шляхом проведення відповідних записів за рахунками учасників розрахунків. Можливі також безготівкові розрахунки через залік взаємних вимог контрагентів, у тому числі за бартерними угодами.

На відміну від **готівкових розрахунків**, коли платник зобов'язаний передати належну суму готівки безпосередньо одержувачу, безготівкові розрахунки здійснюються без реальної готівки.

Безготівкові розрахунки дають можливість значно зменшити витрати обігу, пов'язані з грошовими розрахунками в господарстві, звести до мінімуму суму грошей, яка перебуває в обігу.

Цією беззаперечною перевагою безготівкових розрахунків їх значення у ринковій економіці не обмежується.

Весь платіжний оборот підприємств (безготівковий і готівковий) поділяється на дві частини: розрахунки за товарними операціями і розрахунки за нетоварними операціями.

Розрахунки за товарними операціями — це взаємні розрахунки підприємств за товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги.

Вони є переважними, бо визначають характер і зміст роботи фінансової служби підприємства у сфері розрахунків. Від безперервності та планованості організації розрахунків за товарними операціями вирішальною мірою залежить стан усіх розрахунків підприємства, його фінансовий стан.

До другої частини платіжного обороту належить велика група **платежів нетоварного характеру**, які відбуваються, головним чином, у зв'язку з виконанням усіляких фінансових зобов'язань підприємств.

Такі платежі бувають між:

- підприємством та органами загальнодержавних фінансів (платежі підприємства до бюджету з прибутку, оплата податку на додану вартість, акцизного збору, платежі до загальнодержавних цільових грошових фондів, інші податкові та неподаткові платежі на користь держави);
- підприємством і комерційними банками (одержання та повернення кредитів, сплата процентів за користування ними, оплата інших банківських послуг);
- підприємством і його вищим органом або його засновниками - юридичними особами (платежі коштів на створення централізованих фондів, одержання коштів із цих фондів, перерозподіл фінансових ресурсів, одержання та повернення тимчасової фінансової допомоги та ін.).

Розрахунки нетоварного характеру можуть бути також між підприємствами та організаціями (наприклад сплата та одержання штрафів за порушення господарських угод, за порушення правил транспортних перевезень, пожежної безпеки, санітарного контролю тощо).

Основними фінансово-правовими державними актами, які регулюють систему розрахунків в Україні, є:

- Закон України "Про Національний банк України";
- Закон України "Про банки і банківську діяльність";
- Закон України "Про платіжні системи та переказ грошей в Україні";
- Інструкція Національного банку України "Про безготівкові розрахунки" від 29.03.2001 р. № 135;
- Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні (затверджене Правлінням НБУ 19 лютого 2001 р.).

Безготівкові розрахунки здійснюються у різних формах, які відрізняються одна від одної особливостями економічних відносин контрагентів, способами платежу та організацією документообігу, тобто системою оформлення, руху та використання розрахункових документів.

Згідно з запровадженим Національним банком України порядком, безготівкові розрахунки можуть здійснюватися за такими формами розрахункових документів:

- платіжними дорученнями;
- платіжними вимогами-дорученнями;
- розрахунковими чеками;
- акредитивами;
- платіжними вимогами.

Крім перелічених, у платіжному обороті України дедалі більшого поширення набувають безготівкові розрахунки з використанням як платіжних інструментів векселів і банківських платіжних карток. Порядок цих розрахунків регулюється окремими нормативно-правовими актами Національного банку України [13].

Контрольні запитання і завдання:

1. Поняття, характеристика, види та принципи організації розрахунків.
2. У чому складається сутність і значення безготівкових розрахунків?
3. На яких принципах організуються безготівкові розрахунки?
4. Які документи використовуються в безготівкових розрахунках?
5. Приведіть технологію безготівкових розрахунків, що забезпечують надійність платежів.
6. Як здійснюються розрахунки по факторингу, фінансовому лізингу, міжнародному клірингу?
7. Як зробити погашення заборгованості простими, перекладними і казначейськими вексями?
8. Назвіть принципи неплатежів і затримок у розрахунках.

Рекомендована література: 13, с.241 - 262; 17, с.63 – 94

За питомою вагою перше місце серед позикових ресурсів у більшості підприємств посідає **банківський кредит**.

Дві форми позабанківського кредиту.

Товарний кредит виникає в розрахунках за матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги. Вони передаються у власність підприємства-боржника на умовах угоди, що передбачає відстрочення кінцевого розрахунку на певний строк та під процент. Товарний кредит передбачає передання права на товари (результати робіт, послуг) покупцеві в момент підписання договору або в момент фактичного отримання товарів (робіт, послуг), незалежно від часу погашення заборгованості. У відношеннях товарного кредиту кожний суб'єкт підприємницької діяльності має право виступати або як кредитор, або як одержувач кредитів. Поширеною формою одержання товарного кредиту є видача підприємством векселів своїм постачальникам.

Кредит під цінні папери, що засвідчують відносини позики, - це кошти, які залучаються підприємством-боржником від інших юридичних або фізичних осіб шляхом випуску (емісії) і продажу облігацій згідно з чинним законодавством.

Вищезгаданим законом України до господарської термінології введено також поняття "**фінансовий кредит**". Під *фінансовим кредитом* розуміють надання коштів банком-резидентом, іноземним банком (банківською установою), небанківською фінансовою установою в позику на певний термін для цільового використання та під відсотки. Правила надання фінансових кредитів встановлюються Національним банком України (стосовно кредитів, що надаються комерційними банками, тобто банківських кредитів), а також Кабінетом Міністрів України (стосовно небанківських фінансових організацій) відповідно до законодавства.

Національний банк є центральним державним банком України, її емісійним центром. Саме він проводить державну політику в сфері грошового обігу та кредиту, координує роботу комерційних банків, здійснює контроль за їх діяльністю. Безпосередньо підприємства він не обслуговує, виступаючи в ролі "банку банків". Усі підприємства мають рахунки і найрізноманітніші партнерські відносини з *комерційними банками*.

Основна функція комерційних банків – здійснення на договірних засадах кредитного, розрахункового й касового обслуговування підприємств та організацій.

Кредитні ресурси комерційних банків, за рахунок яких вони мають змогу надавати позички підприємствам, формуються за рахунок їх статутних капіталів і залучених коштів – залишків грошових коштів на поточних та інших рахунках своїх клієнтів, депозитів, а також кредитів Національного банку, міжбанківських кредитів інших комерційних банків.

Основним документом, який регулює кредитні відносини між підприємством і банком, є *кредитний договір*. Підприємство і банк самостійно виробляють форми своїх договірних відносин, тому кредитні договори можуть складатися або один раз на рік, або на кожний випадок одержання кредиту підприємством, а кредити можуть надаватися одноразово або відповідно до відкритої кредитної лінії. Форма кредитного договору вільна.

Кредитний договір визначає права й зобов'язання позичальника і банку, за допомогою яких реалізуються основні принципи банківського кредитування: строковість, поворотність, платність, забезпеченість кредитів товарно-матеріальними цінностями або відповідними витратами виробництва, цільовий характер позичок.

Зокрема, банк зобов'язується в певні строки надати кредит підприємству на умовах і на цілях, визначених договором. Фіксується домовленість щодо суми кредиту, строку його погашення, процентної ставки за кредитом, обсягу прав банку, пов'язаних з використанням наданого кредиту та забезпеченням його поворотності, інші домовленості.

Короткотермінові кредити видаються банками строком до 12 місяців в основному на збільшення фонду оборотних коштів. В окремих випадках короткотермінові кредити можуть спрямовуватися в основні засоби.

Середньотермінові кредити видаються банками строком на 1 - 3 роки, **довготермінові кредити** — на строк від 3-х років і більше. Середньотермінові і довготермінові кредити видаються тільки на збільшення фонду основних засобів підприємства, тобто в основні кошти на капітальні вкладення.

Цільовий характер кредитування знаходить відображення в об'єктах кредитування. Під **об'єктом кредитування** треба розуміти конкретні елементи оборотних засобів, засобів обігу, основних засобів, частина вартості яких формується за рахунок банківського кредиту. При визначенні об'єктів кредитування підприємство має враховувати, що правила кредитування містять пряму заборону банкам покривати кредитом збитки від господарської діяльності; не можуть бути об'єктами кредитування також формування і збільшення статутного капіталу, придбання цінних паперів інших юридичних осіб.

Відсоткові ставки за кредитами встановлюються комерційними банками на договірних засадах з підприємствами-позичальниками. Їх рівень залежить від загальної економічної кон'юнктури і факторів, які формують попит та пропозицію на ринку позичкових коштів, а також регулюючих дій держави на цьому ринку. В Україні на рівень відсотків за кредити комерційних банків значно впливають відсоткові ставки за кредитні ресурси, що встановлює Національний банк при наданні кредитів комерційним банкам (ставки рефінансування або облікові ставки НБУ).

Комерційні банки застосовують різні відсоткові ставки залежно від виду та об'єкта кредиту, терміну кредитування, фінансового стану позичальника, міри кредитного ризику, наявності або відсутності гарантій щодо своєчасного повернення боргу[13].

Контрольні запитання і завдання:

1. Чим зумовлена об'єктивна необхідність участі банківського кредиту у складі фінансових ресурсів підприємств різних галузей підприємництва?
2. На яких принципах ґрунтується кредитування?

3. За рахунок яких коштів формують свої позичкові ресурси комерційні банки?
4. Як оформляється підприємством кредит у банку?
5. Як розраховується розмір короткострокового кредиту?
6. Приведіть механізм повернення кредиту.
7. Що таке об'єкт кредиту?
8. Як перевіряється банком кредитоспроможність позичальника?
9. Назвіть фактори, що впливають на платність кредиту.
10. У чому сутність забезпеченості кредиту?
11. Який існує порядок фінансування витрат підприємства на сплату процентів за кредит і як вони впливають на оподаткування прибутку?

Рекомендована література: 13, с.174 - 192; 17, с. 94– 107; 28, с. 336 – 338; 29, с.360 - 362.

Виробничі основні засоби – це будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини та устаткування (робочі, силові), обчислювальна техніка, вимірювальні прилади, транспортні засоби, інструмент та інші засоби, які відповідають вищенаведеному визначенню основних засобів і функціонують безпосередньо у сфері виробництва товарів і послуг.

До **невиробничих основних засобів** належать ті основні засоби, які не пов'язані безпосередньо з виробничим процесом і функціонують для задоволення соціально-культурних і побутових потреб учасників виробництва. Це основні засоби житлово-комунального господарства підприємства, належних йому закладів охорони здоров'я, культури, освіти та інших неvirобничих галузей.

Належність тих чи інших цінностей до основних засобів регулюється законодавством. Згідно з П(С)БО 7 "Основні засоби" до складу основних засобів не включаються будь-які предмети незалежно від їх вартості, термін служби яких менше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). Такі предмети входять до складу оборотних активів: предмети, термін служби яких хоч і перевищує один рік, але вартість яких є нижчою, ніж встановлена мінімальна межа вартості предметів, які вважаються основними засобами (визначає цю межу підприємство самостійно), у бухгалтерському обліку занесені до рахунку "Малоцінні необоротні матеріальні активи"; разом з іншими необоротними матеріальними активами включаються до балансової статті "Основні засоби".

У бухгалтерському обліку основні засоби класифікуються за такими дев'ятьма групами:

1. • земельні ділянки;
2. • капітальні витрати на поліпшення земель;
3. • будівлі, споруди й передавальні пристрої;
4. • машини та устаткування;
5. • транспортні засоби;
6. • інструменти, прилади, інвентар (меблі);
7. • робоча і виробнича худоба;
8. • багаторічні насадження;
9. • інші основні засоби.

Інший порядок класифікації основних засобів прийнятий у податковому обліку. Він ґрунтується на поділі всіх ОПФ на такі три групи:

група 1 – будівлі, споруди, передавальні пристрої;

група 2 – автомобільний транспорт, меблі, офісне обладнання, електронно-обчислювальні машини та інше обладнання для автоматизованої обробки інформації, побутові прилади й інструменти, телефони, мікрофони, рації та ін.;

група 3 – робочі машини, устаткування й решта основних засобів, які не входять до перших двох груп.

група 4 – електронно-обчислювальні машини, інше обладнання для автоматизованої обробки інформації та ін.

Таке групування основних засобів підприємства зобов'язані здійснювати задля оподаткування поряд з бухгалтерським обліком об'єктів основних засобів, який здійснюється згідно з П(С)БО 7.

Первісна вартість основних засобів – це сукупність витрат, пов'язаних з придбанням або спорудженням об'єктів основних засобів (купівельна ціна машин, устаткування, вартість їх монтажу, кошторисна вартість об'єктів будівництва тощо). Таким чином, первісна вартість основних засобів визначає їхню вартість у період придбання або створення.

Переоцінена вартість основних засобів - це вартість об'єктів після їх переоцінки з метою визначення такої їхньої вартості, яка відображує витрати, що мають бути зроблені для відтворення об'єктів на даний момент, за даних умов. Введення в господарську практику поняття переоціненої вартості спричиняється факторами морального зносу машин, устаткування, приладів, здешевленням або, навпаки, подорожчанням витрат на виробництво засобів виробництва, інфляційним зростанням цін на об'єкти основних засобів.

В інфляційній економіці переоцінена вартість основних засобів, звичайно, вища від первісної. Для її визначення підприємства всіх форм власності мають

право здійснювати переоцінки об'єктів основних засобів, але порядок здійснення цих переоцінок, згідно з затвердженими стандартами бухгалтерського обліку та з податковим законодавством, різний (про це більш докладно – у подальшому викладенні).

Залишкова вартість основних засобів — це їхня первісна (або переоцінена) вартість, зменшена на ту частину, яка вже перенесена на готовий продукт. Таким чином, залишкова вартість менша за первісну (переоцінену) на величину зносу. Залишкова вартість є балансовою вартістю основних засобів.

У бухгалтерському обліку визначається та облічується залишкова вартість кожного об'єкта як різниця між його первісною (або переоціненою) вартістю і сумою зносу, нарахованого за весь період експлуатації. У податковому законодавстві встановлений інший порядок: залишкова вартість основних засобів, які класифіковані у 2, 3,4 групах, визначається за вартістю груп у цілому (тобто як первісна або переоцінена вартість групи в цілому мінус сума зносу). **Балансова (залишкова) вартість** основних засобів 1 групи визначається як сума залишкової вартості кожного інвентарного об'єкта (будинку, споруди тощо). Для правильного нарахування податкової амортизації підприємства мають насамперед додержуватися встановленого податковим законодавством порядку визначення балансової вартості групи основних засобів (а для першої групи кожного інвентарного об'єкта) на початок звітного періоду (кварталу). Вона визначається такою формулою:

$$B_{зв} = B_n + П_n - V_n - A_n$$

де $B_{зв}$ – балансова вартість групи на початок звітного періоду;

B_n – балансова вартість групи на початок періоду, що передував звітному;

$П_n$ – сума витрат на придбання основних засобів, здійснення капітального ремонту, реконструкцій, модернізацій та інших поліпшень основних засобів протягом періоду, що передував звітному;

V_n – сума виведених з експлуатації основних засобів протягом періоду, що передував звітному;

A_n – сума амортизаційних відрахувань за період, що передував звітному.

При цьому і в податковому обліку основних засобів вартість їхніх об'єктів і груп визначається з урахуванням витрат на поліпшення основних засобів (всі види ремонтів, реконструкція, модернізація), не віднесених до складу валових витрат. Згідно ж зі стандартами бухгалтерського обліку первісна (переоцінена) вартість основних засобів збільшується лише на такі витрати (модернізація, модифікація,

добудова, довлаштування, реконструкція та ін.), що якісно змінюють об'єкт і приводять до підвищення його виробничих можливостей, тоді як витрати на всі види ремонтів як такі, що здійснюються для підтримки об'єктів у робочому стані, не збільшують їхньої балансової вартості (вони списуються на собівартість продукції) [13].

Контрольні запитання і завдання:

1. З чого складаються джерела фонду основних коштів підприємства?
2. Що таке власні основні кошти і позикові основні кошти?
3. Що таке первісна, переоцінена й залишкова вартість основних засобів?
4. Який порядок індексації вартості основних засобів в Україні і в чому полягає різниця між "бухгалтерським" і "податковим" методами?
5. У чому полягає смисл розподілу основних засобів на першу, другу, третю, четверту групи в системі податкового обліку?
6. Як класифікуються групи основних засобів у системі бухгалтерського обліку?
7. Які джерела фінансування капітальних вкладень використовують підприємства різних форм власності?
8. У чому особливість фінансування витрат на реконструкцію і модернізацію основних засобів?
9. За рахунок яких джерел здійснюється фінансування поточного, середнього і капітального ремонтів основних засобів у системі бухгалтерського обліку та згідно з податковим законодавством?

Рекомендована література: 13, с.193 - 217; 17, с.46 – 56; 28, с. 116 - 171; 29, с.162-186.

Для правильного формування фонду коштів, які спрямовуються підприємствами на формування основних засобів, а також з метою ефективної амортизаційної політики дуже важливо мати реальну оцінку об'єктів основних засобів (за термінологією чинних стандартів бухгалтерського обліку – їхню справедливу вартість).

Не менше ця проблема пов'язана з загальнодержавними Інтересами, бо вартість основних засобів прямо впливає на стан доходів державного бюджету через зв'язок амортизації основних засобів з оподаткуванням прибутків підприємств. На жаль, на сьогодні багатогранність цієї проблеми реалізована через запровадження двох паралельних систем переоцінки основних засобів і наявність двох систем нарахування та обліку зносу (амортизації) основних засобів –

"податкової" і "бухгалтерської".

Стандарти бухгалтерського обліку і звітності дають право (але не зобов'язують!) підприємствам здійснювати переоцінки об'єктів основних засобів на будь-яку дату. Таке право виникає у підприємства, якщо залишкова вартість об'єктів значно (більш ніж на 10%) відрізняється від справедливої вартості, причому в разі здійснення переоцінки об'єкта на ту ж дату здійснюється переоцінка усіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить даний об'єкт. Переоцінюється об'єкт основних засобів (і сума зносу, нарахованого з початку його експлуатації) на величину індексу переоцінки.

Процес зносу й поступового перенесення вартості основних засобів на виготовлюваний за їхньою участю продукт називається **амортизацією**.

Водночас амортизація є елементом системи оподаткування прибутку підприємств. У Законі України "Про оподаткування прибутку підприємств" записано: "Під терміном амортизація основних фондів і нематеріальних активів слід розуміти поступове віднесення витрат на їх придбання, виготовлення або поліпшення на зменшення скоригованого прибутку платника податку у межах норм амортизаційних відрахувань".

Амортизаційні кошти надходять підприємству у складі виручки від реалізації готової продукції (робіт, послуг) і накопичуються для подальшого використання як джерела відтворення вартості основних засобів. Вони являють собою кошти для простого відтворення основних засобів. Проте якщо в результаті технічного прогресу у відповідних галузях народного господарства відбувається зниження собівартості засобів виробництва, що там створюються, і, відповідно, зниження оптових цін на них, то амортизаційні кошти можуть виступати і як джерело розширеного відтворення основних засобів.

Амортизаційні кошти накопичуються підприємствами поступово і використовуються для вкладень в основні засоби не відразу, а в міру накопичення.

Нарахування амортизації основних засобів у системі бухгалтерського обліку побудоване на інших принципах, основні з них такі:

- всі основні засоби, крім землі, є об'єктом амортизації;
- наявність декількох (шести) методів нарахування амортизації і права будь-якого підприємства у межах обраної облікової політики застосовувати той чи інший метод за своїм вибором;
- право підприємства застосовувати різні методи нарахування амортизації до різних об'єктів;
- норми амортизаційних відрахувань диференціюються, як правило, залежно від

терміну корисного використання (експлуатації) об'єктів, причому ці терміни визначаються підприємством самостійно (допускається нарахування амортизації також залежно від фактичного обсягу продукції, робіт, послуг, якого підприємство досягає, використовуючи об'єкт основних засобів);

- базою для амортизаційних відрахувань є первісна або переоцінена вартість основних фондів, зменшена на ліквідаційну вартість об'єкта. Така вартість має назву "вартість, що амортизується", або "амортизована вартість";
- щомісячне нарахування амортизації.

Перший метод нарахування амортизації основних засобів має назву прямолінійний (або метод прямолінійного списання). Річна сума амортизації ($CA_{річ}$) визначається за формулою:

$$CA_{річ} = \frac{ПВ - ЛВ}{t}$$

Другий метод нарахування амортизації основних засобів називається методом зменшення залишкової вартості. Він доцільний у тому разі, коли новий об'єкт основних засобів дає найбільшу віддачу у перші один-два роки експлуатації. Річна норма амортизації у відсотках ($NA_{річ}$) при цьому методі обчислюється за формулою:

$$NA_{річ} = (1 - \sqrt[t]{ЛВ : ПВ})100,$$

де t — термін служби об'єкта у роках;

$ЛВ$ — ліквідаційна вартість об'єкта;

$ПВ$ – первісна вартість об'єкта.

Третій метод нарахування амортизації основних засобів має назву метод прискореного зменшення залишкової вартості. Це комбінований метод (у ньому втілені елементи 1-го і 2-го методів). Річна норма амортизації у відсотках ($NA_{річ}$) при цьому методі обчислюється за формулою:

$$NA_{річ} = \frac{100}{t} * 2$$

де t — термін експлуатації об'єкта у роках.

Четвертий метод – кумулятивний. За даного методу нарахування амортизації річна сума амортизаційних відрахувань ($CA_{річ}$) визначається як добуток вартості, що амортизується (AB), і кумулятивного коефіцієнта (K_k), який обчислюється діленням кількості років, що залишаються до кінця терміну експлуатації об'єкта, на суму кількості років його експлуатації. Формула для

розрахунку річної суми амортизаційних відрахувань має вигляд:

$$CA_{річ} = AB * K_k = AB * \frac{t_n}{1 + 2 + 3 + \dots + t},$$

де t_n – кількість років до кінця експлуатації об'єкта,

t – термін служби об'єкта в роках.

П'ятий метод нарахування амортизації — виробничий метод. За цим методом річні суми амортизації не розраховуються (розраховуються місячні суми). Метод базується на врахуванні виробітку продукції (деталей, кілометрів пробігу та ін.) за весь термін експлуатації об'єкта і за кожний місяць, тобто амортизація об'єкта основних засобів здійснюється пропорційно до його виробничого завантаження. Формула місячної суми амортизаційних відрахувань ($CA_{міс}$) має такий вигляд:

$$CA_{міс} = V_{міс} * \frac{AB}{V_{заг}},$$

де AB – вартість об'єкта, що амортизується;

$V_{заг}$, $V_{міс}$ – відповідно загальний (за весь термін експлуатації) і місячний обсяги продукції, робіт, які очікується одержати з використанням даного об'єкта [13].

Контрольні запитання і завдання:

1. Які особливості нарахування амортизаційних відрахувань за 4 групами основних засобів?
2. Як класифікуються групи основних засобів у системі бухгалтерського обліку?
3. Дати характеристику першого "бухгалтерського" методу амортизації основних засобів.
4. Дати характеристику другого "бухгалтерського" методу амортизації основних засобів.
5. Дати характеристику третього "бухгалтерського" методу амортизації основних засобів.
6. Дати характеристику четвертого "бухгалтерського" методу амортизації основних засобів.
7. Дати характеристику п'ятого "бухгалтерського" методу амортизації основних засобів.

Рекомендована література: 13, с.193 - 217; 17, с.46 – 56; 28, с. 116 - 171; 29, с.162-186.

Підприємства сфери матеріального виробництва і сфери послуг здатні підтримувати безперервність процесу виробництва й реалізації продукції лише за умови, якщо в їх розпорядженні поряд із основними засобами (знаряддями виробництва) є також оборотні засоби у вигляді, головним чином, предметів праці - запасів сировини, матеріалів, напівфабрикатів, палива, тари тощо. Подібно до основних засобів, вони також функціонують у сфері виробництва, тобто це також засоби виробництва.

Крім того, наявність товарно-грошових відносин, ринкові засади господарювання зумовлюють постійне перетворення вироблених товарів у гроші. Тому поряд із виробничими (основними та оборотними) засобами кожне підприємство для підтримання безперервності процесу відтворення повинне завжди мати певні запаси готових виробів власного виробництва, а якщо підприємство провадить торговельні операції, то й запаси покупних товарів на своїх складах, а також вкладати певну суму коштів у розрахунки, головним чином у відвантажені (відпущені) товари, надані послуги, здані роботи до моменту їх оплати покупцями. Ці кошти функціонують у сфері обігу, тому називаються засобами обігу.

Для створення необхідного обсягу оборотних засобів і засобів обігу підприємство авансує (вкладає) фінансові ресурси. Той факт, що кошти, вкладені в оборотні виробничі засоби і в засоби обігу, по завершенні кожного кру-гообороту повністю відшкодовуються у грошовій формі, є підставою з'єднати їх в єдине поняття оборотних коштів на відміну від коштів, які вкладаються в основні засоби, тобто таких коштів, які відшкодовуються у грошовій формі поступово, мірою зносу основних засобів, і виступають як основні кошти.

Оборотні кошти підприємств, створені за рахунок усіх джерел, поділяються на **нормовані** і **ненормовані**. До нормованих оборотних коштів належать кошти, які формують:

- виробничі запаси (тобто запаси сировини, основних і допоміжних матеріалів, покупних комплектуючих виробів, палива, запасних частин для ремонтів, тари);
- запаси малоцінних і швидкозношуваних предметів та інструменту (крім тих, які, згідно зі стандартами бухгалтерського обліку, віднесені до інших необоротних матеріальних активів);
- запаси незавершеного виробництва;
- запаси готової продукції і товарів.

Мінімальні планові запаси нормованих цінностей і витрат (нормованих

активів) визначаються у **процесі нормування**: з кожного елемента нормованих активів визначається окремий (індивідуальний) норматив, а сума індивідуальних нормативів утворює сукупний норматив, розмір якого вказує, яка сума власних оборотних коштів має бути в розпорядженні підприємства.

Норматив власних оборотних коштів є дуже важливим і необхідним плановим параметром оперативного управління фінансовими ресурсами підприємства.

Оборотні кошти у відвантажених товарах, виконаних роботах і наданих послугах, строк сплати яких не настав і не оплачених у строк, у розрахунках з дебіторами за одержаними векселями та з інших розрахунків, а також у залишках коштів на банківських рахунках, у касі - не нормуються. Вважається, що розмір вкладень оборотних коштів у ненормовані активи залежить від багатьох чинників, які важко піддаються плануванню. Значну частину потреби в цих коштах підприємства покривають за рахунок позикових фінансових ресурсів, насамперед - за рахунок банківських кредитів.

Нормування оборотних коштів - це економічно обґрунтований розрахунок мінімальної потреби у фінансових ресурсах, необхідних підприємству для створення мінімальних запасів товарно-матеріальних і цінностей, які забезпечують його нормальну роботу [13].

Контрольні запитання і завдання:

1. Що становить економічну суть оборотних коштів?
2. У чому полягає різниця між термінами "оборотні засоби", "засоби обігу" і терміном "оборотні кошти"?
3. Що таке норматив власних оборотних коштів?
4. У чому полягає основний принцип нормування оборотних коштів для створення запасів нормованих активів?
5. Як визначаються складові норм запасу в днях з виробничих запасів?
6. Чим пояснюється широке застосування розрахунку середньозважених величин у нормуванні оборотних коштів?
7. Як обчислюється норматив власних оборотних коштів у запасах незавершеного виробництва, готової продукції?
8. Що таке приріст нормативу власних оборотних коштів і які фактори його зумовлюють?
9. Які основні джерела приросту власних оборотних коштів?

Рекомендована література: 13, с.125 - 172; 17, с.56 – 63; 28, с. 220 - 241; 29, с.171-180, с.186 – 199.

Якісно розроблений норматив власних оборотних коштів має важливе значення для підприємства. Він створює підґрунтя для цільового й ощадливого використання фінансових ресурсів, сприяє зменшенню запасів у виробництві та обігу, успішному виконанню планів виробництва, реалізації продукції, підвищенню рентабельності і зміцненню фінансового стану підприємства.

Високої якості нормативу підприємство може досягти, якщо нормування націлене на визначення дійсно мінімальних запасів на всіх стадіях руху оборотних засобів і засобів обігу, якщо при нормуванні враховуються найпрогресивніші норми витрат сировини, матеріалів, інші норми (наприклад норми часу, необхідного для підготовки матеріалів для запуску у виробництво, норми тривалості виробничого циклу окремих виробів тощо).

Нормативи власних оборотних коштів з кожного елемента оборотних засобів і готової продукції визначаються як добуток одnodенної потреби підприємства в тих чи інших матеріальних ресурсах на норму запасу в днях по них.

Перший співмножник у цьому добутку визначається на основі кошторису витрат на виробництво, в якому є дані про вартість сировини, матеріалів, палива та інших витрат, пов'язаних з випуском продукції. Одnodенна потреба обчислюється виходячи з планових показників на рік або IV квартал, а для підприємств із сезонним характером виробництва за основу береться квартал із найменшим обсягом виробництва (бо ж треба визначити мінімальні планові запаси).

Другий співмножник – норма запасу в днях – залежить від безлічі факторів, причому вони найрізноманітніші за різними видами запасів. Саме визначення норм запасів товарно-матеріальних цінностей в днях і є основною й трудомісткою частиною роботи щодо нормування оборотних коштів, нормування запасів сировини й матеріалів промислового підприємства.

Всі інші елементи виробничих запасів (покупні комплектуючі вироби, паливо), а також малоцінні і швидкозношувані предмети нормуються аналогічно. Деякі особливості в нормуванні запасів запасних частин і тари роз'яснюються окремо.

Норматив власних оборотних коштів із сировини й матеріалів (H_c) визначається за формулою:

$$H_c = \text{Подн} * H_d,$$

де Подн - одноденна потреба підприємства у сировині й матеріалах згідно з кошторисом витрат на виробництво;

H_d – норма запасу сировини й матеріалів у днях.

Норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві має бути достатнім для створення таких перехідних заділів у цехах основного та допоміжного виробництва, за допомогою яких підприємство було б здатне забезпечити ритмічність процесу виробництва і рівномірну здачу готової продукції на склади. Норматив по підприємству в цілому являє собою суму нормативів, розрахованих окремо по цехах основного, допоміжного й підсобного виробництва.

Норматив розраховується, виходячи з обсягу виробництва, тривалості виробничого циклу продукції, що виробляється, і собівартості продукції в незавершеному виробництві.

Найскладніша частина визначення цього нормативу - розрахунок середньої вартості виробів у незавершеному виробництві. Річ у тому, що в різних виробництвах по-різному нарастають витрати на випуск продукції впродовж виробничого циклу. Так, у галузях хімічної, легкої, харчової промисловості уже з перших годин після запуску у виробництво підприємство робить значні витрати на сировину й матеріали, які становлять основну частину собівартості продукції. В галузях машинобудування й металообробки наростання витрат (матеріальних, трудових) є більш рівномірним. Тому при визначенні середньої собівартості залишків незавершеного виробництва треба враховувати характер наростання витрат на виготовлення продукції. Формула розрахунку нормативу оборотних коштів у незавершеному виробництві (H_n) має такий вигляд:

$$H_n = \text{Пд.} * C * K_{нв} * D_{ц},$$

де Пд. – середньодобовий випуск продукції в натуральному виразі;

C – планова виробнича собівартість одиниці продукції;

$K_{нв}$ – коефіцієнт наростання витрат на виробництво продукції;

$D_{ц}$ – тривалість виробничого циклу.

У свою чергу, коефіцієнт наростання витрат (K_{nv}) визначається так:

$$nv = PV + (1 - PV) / 2,$$

де PV – питома вага початкових одноразових витрат на виробництво продукції.

Запаси **готової продукції** на складах підприємств мають створюватися в такій кількості, щоб була можливість забезпечити її своєчасне відвантаження, відпуск і реалізацію споживачам партіями, комплектне і в повному асортименті. Для цього з кожного виду готової продукції визначаються норми запасів у днях, виходячи з часу, потрібного на:

- комплектування й накопичення продукції до розміру партій, відповідних замовленням або договорам, а також до обсягів транспортних норм;
- підготовку продукції до відвантаження (сортування, пакування тощо);
- транспортування продукції до залізничних станцій та інших пунктів відправки;
- підготовку платіжних документів і відсилання платіжних вимог-доручень платнику.

Якщо договором передбачається попередня оплата відвантаженої продукції, до нормативу в днях треба додавати нормативний термін поштопробігу розрахункових документів між пунктами розташування підприємств постачальника і споживача (якщо немає можливості застосувати електронні засоби зв'язку) і термін на переказ грошей банком споживача до банку постачальника (зараз це один день).

Після визначення нормативів у днях з кожного виду готової продукції розраховується середньозважений норматив у днях в цілому по підприємству. При цьому як важелі використовуються обсяги випуску відповідної продукції за виробничою собівартістю.

Для визначення нормативу оборотних коштів у цілому по підприємству у вартісному виразі норматив із готової продукції в днях множать на вартість одноденного випуску продукції підприємства за виробничою собівартістю [13].

Контрольні запитання і завдання:

1. У чому полягає основний принцип нормування оборотних коштів для створення запасів нормованих активів?
2. Як визначаються складові норм запасу в днях з виробничих запасів?
3. Чим пояснюється широке застосування розрахунку середньозважених величин у нормуванні оборотних коштів?
4. Як обчислюється норматив власних оборотних коштів у запасах

незавершеного виробництва, готової продукції?

5. Що таке приріст нормативу власних оборотних коштів і які фактори його зумовлюють?

6. Які основні джерела приросту власних оборотних коштів?

Рекомендована література: 13, с.125 - 172; 17, с.56 – 63; 28, с. 220 - 241; 29, с.171-180, с.186 – 199.

Під **фінансовим станом** підприємства розуміють ступінь забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями.

У ньому знаходять відображення у вартісній формі загальні результати роботи підприємства, в тому числі й роботи з управління фінансовими ресурсами, тобто фінансової роботи. Бо, як уже зазначалося, для отримання доходу, прибутку підприємство повинне на належному рівні, з найменшими витратами організувати виробництво, збут продукції, раціонально розпорядитися наявними власними і позиковими ресурсами, тими ресурсами, які воно одержує, реалізуючи новостворену вартість.

Найбільш зримо фінансовий стан підприємства визначається такими елементами його економічної діяльності:

- прибутковість (рентабельність) роботи підприємства;
- оптимальність з точки зору економічного становища підприємства розподілу прибутку, що залишається в його розпорядженні після сплати податків і обов'язкових відрахувань;
- наявність власних фінансових ресурсів (основних і оборотних коштів) не нижче мінімально необхідного рівня для організації виробничого процесу і процесу реалізації продукції;
- раціональне розміщення основних і оборотних коштів (власних і позикових), перш за все недопущення відволікання грошей у запаси непотрібного підприємству устаткування, яке довгий час не монтується і не використовується, наднормативні запаси товарно-матеріальних цінностей, витрат виробництва у дебіторську заборгованість, інші позапланові і непродуктивні витрати;
- платоспроможність;
- ліквідність.

Якщо підприємство досягає в цих напрямках необхідних параметрів, то

фінансовий стан такого підприємства стає стійким.

Прибуток підприємства – головне джерело збільшення обсягу фінансових ресурсів. Фінансовий стан підприємства не може бути стійким, якщо воно не одержує прибутку в розмірах, які забезпечують необхідний приріст фінансових ресурсів, насамперед для фінансування заходів, спрямованих на зміцнення матеріально-технічної бази виробництва і соціальної сфери; тим більше він не може бути стійким, якщо підприємство працює збиткове. Збиткова робота підприємства веде до зменшення, "проїдання" його фінансових ресурсів, передусім статутного капіталу. Ось чому першочерговим завданням фінансової служби в забезпеченні стабільного фінансового стану підприємства є фінансовий контроль за використанням намічених планів і завдань щодо випуску високорентабельної, конкурентоспроможної продукції для внутрішнього і зовнішнього ринків, за зниженням витрат на виробництво, запровадження режиму економії ресурсів на всіх ділянках виробництва та управління ними. Такий контроль є важливим чинником зростання прибутковості підприємства.

Чинний порядок бухгалтерського обліку і фінансової звітності (зокрема П(С)БО 4 "Звіт про рух грошових коштів") вміщує інформацію, яка дає змогу аналізувати й відповідним чином спрямовувати грошові потоки підприємства, які опосередковують усі сторони діяльності - операційну, інвестиційну, фінансову (у вузькому значенні слова) — у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства. Грошові кошти (чи то у формі безготівкових грошей на банківських рахунках, чи то у готівковій або в інших формах) періодично приймають усі складові капіталу, які задіяні в обороті, і від того, як підприємство управляє накопиченням і витратою грошових коштів, значною мірою залежить його фінансова стійкість[13].

Контрольні запитання і завдання:

1. Назвіть задачі і зміст оцінки фінансового стану підприємства.
2. Яка інформаційна база використовується для аналізу фінансового стану підприємства?
3. Які форми фінансової звітності введені в зв'язку з переходом на нові національні стандарти бухгалтерського обліку?
4. Як формується аналітичний баланс?
5. Як здійснюється аналіз і оцінка прибутковості виробничо-господарської діяльності підприємства?

6. Які фактори впливають на зміну прибутку підприємства і як цей вплив кількісно оцінюється?

7. Як виробляється аналіз рентабельності виробництва, активів, капіталу?

Рекомендована література: 13, с.302 - 318; 17, с.135 – 172; 28, с. 505 - 513; 29, с.296-321, с.368 – 375; 30 ,с. 116 - 141.

Платоспроможність — це здатність підприємства сплачувати кошти за своїми зобов'язаннями, що вже настали і потребують негайного погашення, за рахунок наявних грошей на банківських рахунках або в готівці.

Щоб підтримувати підприємство у платоспроможному стані, фінансова служба має дбати про те, щоб його грошові активи відповідали потребам щоденних платежів (постачальникам, у бюджет, робітникам і службовцям, іншим кредиторам). Втім, характеристика постійних значних залишків грошей на поточному рахунку підприємства як ознаки високої майстерності управління фінансовими ресурсами, високої ліквідності підприємства є помилковою. Динаміка залишків коштів на поточному рахунку характеризує не міру ліквідності підприємства, а його поточну платіжну готовність, поточну платоспроможність.

Показники **ліквідності** характеризують платоспроможність підприємства у дещо ширшому розумінні. Серед цих показників найбільше значення для ринкової економіки мають величини співвідношень частини активів, які можуть бути реалізовані у певний термін, до суми зобов'язань, які за цей самий час повинні бути сплачені.

Фінансова стійкість підприємства характеризує ступінь незалежності його від випадків, зв'язаних не тільки з умовами ринку, але і зі звичайними зривами договорів, неплатежами і т.п. Вона виражається цілим поруч показників, що різнобічно оцінюють структуру бухгалтерського балансу.

На стан **оборотних активів** значний вплив робить їхня оборотність, що і є, насамперед, предметом аналізу й оцінки.

Дослідження оборотності оборотних активів включає: аналіз оборотності всіх оборотних активів; аналіз оборотності окремих складових оборотних активів (грошових активів, дебіторської заборгованості, запасів ТМЦ і готової продукції на складі й ін.).

Для розрахунку показника оборотності необхідно до виторгу від реалізації продукції за розглянутий період віднести відповідну суму оборотних активів. Знаючи оборотність, неважко установити тривалість одного обороту. Для цього

тривалість аналізованого періоду необхідно розділити на швидкість обороту оборотних активів.

Аналізуючи стан і ефективність використання оборотних активів підприємства, необхідно звернути увагу на їхню структуру з погляду терміновості реалізації, а також оцінити вплив цієї структури на оборотність.

Ефективність використання оборотних активів (ОА) може бути охарактеризована динамікою залучення засобів в оборот чи підприємства ж їх вивільненням з обороту.

Стабільність фінансового положення підприємства в умовах ринкової економіки обумовлюється в чималому ступені його **діловою активністю**. Головними якісними і кількісними критеріями ділової активності підприємства є: широта ринків збуту продукції (включаючи експорт), забезпечення заданих темпів зростання показників виробничо-господарської діяльності, рівень ефективності використання капіталу, репутація й ін.

Слід зазначити, що в остаточному підсумку ділову активність підприємства в значній мірі відбиває ефективність використання грошових ресурсів, що характеризується їхньою оборотністю. Швидкість обороту засобів показує швидкість перетворення їх у грошову форму, а тому впливає на усі фінансові показники роботи підприємства.

Під **прогнозуванням фінансового стану** розуміють передбачення обсягу та розміщення фінансових ресурсів підприємства на певний термін наперед шляхом вивчення динаміки розвитку підприємства як суб'єкта господарської діяльності на фоні реалій економічного життя суспільства.

Залежно від терміну такого передбачення розрізняють короткотермінове (у межах одного року), середньотермінове (на один-два роки) і довготермінове (більш як два роки) прогнозування фінансового стану підприємства.

Об'єктом прогнозування має бути насамперед обсяг фінансових ресурсів, які надійдуть у розпорядження підприємства за період, стосовно якого складається прогноз. Такими ресурсами є прибуток, що залишається у підприємства після сплати всіх податків та обов'язкових платежів, а також амортизаційні відрахування, які відшкодовуються через ціну на продукцію.

Як уже зазначалось, умовно суму чистого прибутку та амортизації у складі виручки від реалізації називають **грошовим потоком**, саме від його величини залежать можливості підприємства збільшити свої кошти (статутний капітал насамперед), бо інші складові виручки від реалізації йдуть на різні платежі відповідно до свого призначення [17].

Контрольні запитання і завдання:

1. Як здійснюється аналіз платоспроможності і фінансової стійкості підприємства?
2. Від яких факторів залежить коефіцієнт загальної ліквідності і як визначити його нормальне значення?
3. Як оцінюється ефективність використання оборотних активів підприємства?
4. Приведіть підходи до аналізу й оцінки ділової активності підприємства.

Рекомендована література: 13, с.302 - 318; 17, с.135 – 172; 28, с. 505 - 513; 29, с.296-321, с.368 – 375; 30 ,с. 116 - 141.

Фінансове планування на рівні господарюючих суб'єктів – це процес планування надходжень і використання фінансових ресурсів, встановлення оптимальних співвідношень у розподілі доходів підприємств.

Без фінансового планування не може бути досягнутий той рівень управління виробничо-господарською діяльністю підприємства, який забезпечує йому успіх на ринку, постійне вдосконалення матеріальної бази, соціальний розвиток колективу. Жоден з інших видів планування не може мати для підприємства такого узагальнюючого, глобального значення, бо саме фінанси охоплюють усі без винятку сторони й ділянки його функціонування.

Фінансове планування пов'язане з плануванням виробничої діяльності підприємства. Показники всіх планових фінансових інструментів базуються на планах з обсягу виробництва, асортименту товарів і послуг, собівартості продукції, вони повинні створювати необхідні фінансові умови для успішного виконання цих планів. У цьому – основне призначення фінансового планування.

Фінансове планування сприяє виявленню внутрішніх резервів для потреб підприємства. Це забезпечується тим, що, по-перше, воно виходить із необхідності найефективнішого використання виробничих потужностей, нової техніки, передової технології виробництва, поліпшення якості продукції; по-друге, виконання планів з прибутку та обсягу інших фінансових ресурсів (наприклад амортизації на повне відтворення основних засобів) потребує дотримання планових норм витрат праці і матеріальних ресурсів; по-третє, обсяг фінансових ресурсів, який визначається при плануванні, не дає змоги підприємству або утруднює створювати надмірні запаси матеріальних ресурсів, робити позапланові капітальні вкладення.

У процесі фінансового планування забезпечується необхідний попередній контроль за створенням і раціональним використанням фінансових ресурсів.

Об'єктами планування є доходи підприємства, в їх числі й нагромадження (прибуток тощо), взаємовідносини з державним бюджетом і державними позабюджетними фондами, обсяг капіталовкладень, інших форм інвестування фінансових ресурсів (зокрема участь на ринку цінних паперів), обсяг довготермінових кредитів банків на інвестиційні заходи, потреба підприємства у власних оборотних коштах і джерела її покриття.

Головним інструментом фінансового планування в сучасних умовах є **фінансовий план підприємства**, зокрема у формі балансу доходів і видатків, значне поширення у практиці мають також такі інструменти фінансового планування, як платіжний календар, бізнес-план.

Розробка фінансового плану – це заключний етап фінансового планування. Для його складання потрібно мати всі плани виробничо-господарської діяльності підприємства, а також зробити всі розрахунки фінансових ресурсів:

- план прибутку і його використання;
- план надходження і використання амортизаційних відрахувань;
- розрахунок планового приросту нормативу власних оборотних коштів і джерел його покриття;
- розрахунок обсягу і джерел капіталовкладень;
- розрахунок надходження ПДВ і його сплати до бюджету та ін.

Крім того, необхідно зробити розрахунки планових обсягів валових доходів і валових витрат для визначення суми прибутку, яка має бути сплачена до бюджету у вигляді податку на прибуток. Проте як джерело всіх витрат, які плануються у фінансовому плані, може виступати лише бухгалтерський (тобто реальний) прибуток, саме він і є основним об'єктом фінансового планування.

Обов'язкова форма фінансового плану пристосована для відображення обсягів і спрямування лише окремих фінансових ресурсів і грошових потоків у планованому році з метою забезпечення потреб функціонування підприємств, у першу чергу - виконання його зобов'язань щодо сплати податків та обов'язкових платежів.

Фінансове планування не можна розуміти лише як процес створення планових інструментів, які відображають джерела і напрями використання фінансових ресурсів за конкретні календарні періоди, якими є баланс доходів і видатків, платіжний календар. Воно включає також розрахунки щодо інвестиційних проектів, реалізація яких приносить прибуток підприємству-

інвестору. Програма, яка описує економіко-організаційну сторону такого проекту, називається **бізнес-планом**.

Точно кажучи, сукупність усіх планових розрахунків, які регулюють діяльність будь-якого підприємства (маються на увазі виробничі плани, плани впровадження нової техніки і технології, маркетингові програми, плани матеріально-технічного постачання, фінансові плани), являє собою бізнес-план діяльності підприємства. В даному розділі зосереджується увага на бізнес-планах окремих конкретних інвестиційних проектів, у тому числі таких, що здійснюються на діючому підприємстві.

Щоб підвищувати рентабельність своєї роботи, підприємство повинне постійно розробляти проекти, які передбачають вкладення фінансових ресурсів у створення нових технологій, організацію нових виробництв, реконструкцію виробничих площ та устаткування під випуск конкурентоспроможних товарів на внутрішньому і зовнішньому ринках, будівництво філій і цехів, наближення до джерел сировини і ринків збуту, в інші проекти, в тому числі інвестування фінансових ресурсів у цінні папери сторонніх емітентів. Кожний з таких проектів має бути глибоко обґрунтований у **бізнес-плані** [13].

Контрольні запитання і завдання:

1. Укажіть призначення фінансового планування на підприємстві.
2. Що являє собою баланс доходів і витрат підприємства?
3. Приведіть структуру розділів фінансового плану.
4. Які методи використовуються при розробці фінансового плану?
5. Які мети переслідує оперативне фінансове планування на підприємстві?
6. Назвіть призначення платіжного календаря і приведіть його структуру.

Рекомендована література: 13, с.279 - 303; 17, с.107 – 129; 28, с. 462-497; 29, с.296-321, с.362 – 368.

Однією з найважливіших характеристик взаємозв'язку затрат, обсягу виробництва і прибутку є **аналіз беззбитковості**. Такий аналіз можливий при системі обліку змінних затрат, основою якої є поділ затрат на постійні та змінні, а також при використанні показника маржинального доходу.

Точка беззбитковості - це такий обсяг реалізації, коли доходи підприємства дорівнюють його затратам, а підприємство не має ні прибутку, ні збитків.

Аналіз беззбитковості використовують при:

- 1) започаткувати нового виду діяльності, наприклад, при організації нового виду виробництва;
- 2) при розвитку і розширенні того, що вже існує;
- 3) виготовленні нового виду продукції, наданні нового виду послуг.

Аналіз беззбитковості дає змогу відповісти на такі важливі питання:

Чи зростає можливість беззбиткової роботи компанії, або чи зменшується вона протягом певного періоду часу?

Чи покриє збільшення обсягу продажів затрати на проведення маркетингової програми?

Чи збільшиться прибутковість підприємства після впровадження на ринок нового продукту?

Отже **цілі**, для яких використовують аналіз беззбитковості, слідує:

- 1) оцінка початкового періоду функціонування нового підприємства;
- 2) оцінка прибутковості нового виду послуг або нового виду продукції;
- 3) оцінка прибутковості інвестицій при нарощуванні основного капіталу.

Точка беззбитковості може бути визначена трьома методами.

- 1) методом рівняння;
- 2) методом маржинального доходу,
- 3) графічним методом.

Метод рівняння:

Згідно з цим **методом** для визначення точки беззбитковості використовують загальну формулу розрахунку доходу від реалізації:

$$\text{Дохід} = \text{змінні затрати} + \text{постійні затрати} + \text{прибуток}$$

або

$$\begin{array}{l} \text{Ціна} \\ \text{виробу} \end{array} = \begin{array}{l} \text{змінні затрати} \\ \text{на одиницю виробу} \end{array} + \begin{array}{l} \text{постійні затрати} \\ \text{на одиницю виробу} \end{array} + \begin{array}{l} \text{прибуток на} \\ \text{одиницю виробу} \end{array}$$

Звідси, згідно з наведеним правилом, формула **розрахунку** точки беззбитковості матиме вигляд:

$$\text{Точка беззбитковості} = \frac{\text{постійні затрати}}{\text{ціна одиниці вибору} - \text{змінні витрати на одиницю вибору}}$$

Графічний метод (рис.1)

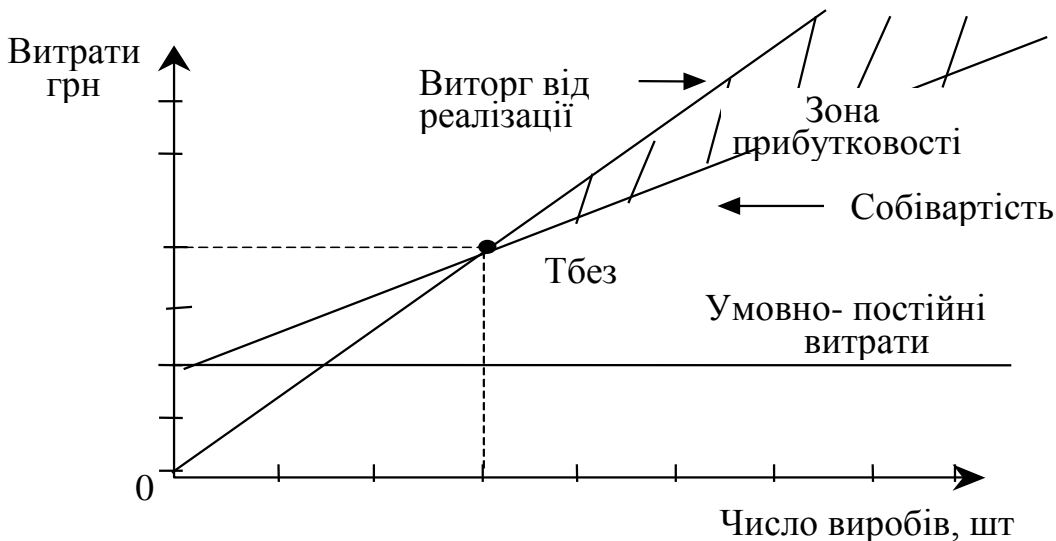

Рис. 3.1. Графік беззбитковості

Обсяг продажів, що перевищує точку беззбитковості, забезпечує прибуток. Якщо обсяг продажів нижче від точки беззбитковості, підприємство зазнає збитків.

Точка беззбитковості, отже, вказує на те, при якому обсязі виробництва дохід від реалізації покриє сумарні (валові) витрати підприємства. Точка беззбитковості залежить від трьох факторів:

1. • ціни продажу виробленого товару;
2. • змінних витрат виробництва, реалізації, управління;
3. • постійних витрат виробництва, реалізації, управління [30].

Контрольні запитання і завдання:

1. Назвіть призначення платіжного календаря і приведіть його структуру.
2. У чому сутність бізнес планування?
3. Графік досягнення беззбитковості виробництва.

Рекомендована література: : 13, с.279 - 303; 17, с.107 – 129; 28, с. 462-497; 29, с.296-321, с.362 – 368; 30, с.31-35.

Суть антикризового керування виражається в наступних положеннях:

- кризи можна передбачати, прискорювати, випереджати, відсувати, згладжувати;
- до криз можна і необхідно готуватися;
- керування в умовах кризи вимагає особливих підходів, спеціальних знань, досвіду і мистецтва;
- кризові процеси можуть бути до визначеної межі керованими;

- керування кризовими процесами здатне прискорювати їхній і мінімізувати наслідку.

Система антикризового керування повинна мати особливі властивості, у числі яких:

- гнучкість і адаптивність;
- посилення неформального впливу і ентузіазму персоналу;
- диверсифікованість форм, методів і видів керування, пошук найбільш прийнятних методів ефективного керування;
- посилення інтеграційних процесів, що дозволяють концентрувати зусилля і більш ефективно використовувати потенціал компетенції.

Процеси і технології антикризового керування характеризуються такими ознаками:

- мобільність і динамічність використання ресурсів, проведення змін, реалізації інноваційних програм;
- здійснення програмно-цільових підходів у технологіях розробки і реалізації управлінських рішень;
- підвищена чутливість до фактора часу в процесах керування;
- посилення уваги до процесів вироблення управлінських рішень і вибору альтернатив поведіння і діяльності.

Механізм керування, що характеризує засобу впливу, у кризовій ситуації також має свої особливості.

У механізмі антикризового керування пріоритети повинні віддаватися:

- мотивуванню, орієнтованому на економію ресурсів, запобігання помилок, обережність, глибокий аналіз проблемних ситуацій, професіоналізм і ін.;
- установкам на оптимізм і впевненість, на соціально-психологічну стабільність діяльності;
- інтеграції професійних цінностей;
- ініціативності в рішенні проблем і пошуку найкращих варіантів розвитку;
- корпоративності, пошуку і підтримці інновацій.

План фінансового оздоровлення - це інструмент планування фінансово-економічних, технічних і управлінських заходів по реформуванню неспроможного підприємства в відповідності з потребами ринку, з метою відновлення платоспроможності і підвищення конкурентних переваг.

План фінансового оздоровлення виконує ряд функцій:

- спрямований на відновлення платоспроможності і конкурентних переваг на ринку (з'являється можливість ретельно продумати і сформулювати стратегію і

тактику підприємства, уникнути серйозних (швидкий при реформуванні підприємства);

- є інструментом, за допомогою якого кредитори, інвестори і інші його користувачі можуть оцінити поточне і майбутнє фінанси. стан підприємства, вірогідність і обґрунтованість планованих заходів, а також проконтролювати процес реалізації плану;
- є основним документом, необхідним для залучення інвестицій у виробництво;
- є могутнім інструментом реклами, що дозволяє продемонструвати обґрунтованість і солідність передбачуваних заходів.

Перераховані функції плану фінансового оздоровлення свідчать про важливість цього документа і його значної ролі в реформуванні неспроможних підприємств [29].

Контрольні запитання і завдання:

Перелічите міри антикризового керування.

Що таке зовнішнє керування і які умови його здійснення?

Хто може виконувати обов'язки зовнішнього керуючого і які його функції?

Що таке санація і чим вона відрізняється від зовнішнього керування?

Рекомендована література: 13, с.312 – 313; 17, с.164 – 172; 28, с. с.53 4- 559, с. 559 – 584; 29, с.296-321, с.375 – 386.

4. СЛОВНИК ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ

Аваль – поручництво третьої особи за векселем.

Аванс – 1) грошова сума, що виплачується наперед, у рахунок майбутніх платежів, згідно з укладеними контрактами та угодами;

2) частина заробітної плати, яка видається за першу половину місяця.

Авізо – розрахунковий документ, підстава для вчинення записів у реєстрах бухгалтерського обліку для відображення взаєморозрахунків між юридичними особами.

Авуари – різні активи, гроші, чеки, векселі, акредитиви, за рахунок яких можуть бути проведені платежі, погашені зобов'язання.

Адміністративний штраф – стягнення з винної особи за адміністративне правопорушення, що регулюється Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Акредитив – форма безготівкових розрахунків на національному та зовнішньому ринку через доручення про виплату банком певної суми контрагенту, який виконав указані в А. умови.

Акцепт – згода на оплату документів або товару, на укладення договору на запропонованих умовах.

Акцизний збір – непрямий податок, що включається в ціну деяких товарів (високорентабельних, монопольних тощо).

Акція – цінний папір, що свідчить про право власності на певну частку майна акціонерного товариства і дає право її власникові одержувати частину прибутку акціонерного товариства у вигляді дивіденду.

Амортизаційні відрахування – метод поступового перенесення на собівартість продукції вартості основних засобів (а також нематеріальних активів), які використовуються для її виробництва. А.в. здійснюються різними (дозволеними законодавством) способами за вибором суб'єктів підприємництва. В українському податковому законодавстві – сума, на яку зменшується прибуток як об'єкт оподаткування.

Аудит – перевірка незалежними юридичними і фізичними особами (аудиторами) бухгалтерської звітності та обліку, іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності.

Баланс – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображує на певну дату власний капітал підприємства, його зобов'язання та активи, куди ці фінансові ресурси вкладені.

Баланс доходів і видатків (фінансовий план) – система фінансових показників, що характеризує основні пропорції формування та використання фінансових ресурсів за певний період.

Банки комерційні – кредитні установи, що здійснюють усі різновиди банківських операцій (крім емісії грошей) для підприємств усіх галузей за рахунок грошей, залучених у вигляді вкладів та інших пасивних операцій.

Банківський кредит – див. Кредит банківський.

Банк Національний України - центральний банк України, який здійснює керівництво всією кредитною системою країни, має монопольне право емісії банкнот, є головним провідником грошово-кредитної політики держави.

Банкрутство - неспроможність боржника (будь-якої юридичної особи) виконати свої боргові зобов'язання.

Бартерна угода - товарообмінна угода без участі грошей (натуральний обмін).

Беззаперечне списання коштів - стягнення фінансовими та кредитними органами в адміністративному порядку з підприємств та організацій не внесених ними в строк платежів. В Україні з 2001 р. практика Б.с.к. суттєво звужена.

Біржа - організаційно оформлений ринок, що регулярно функціонує й на якому здійснюється оптова торгівля цінними паперами (фондова Б.) або товарами за стандартними зразками (товарна Б.).

Біржовий курс валют - вартість цінних паперів на фондовій біржі.

Бюджет державний - централізований фонд фінансових ресурсів, який затверджується вищим органом законодавчої влади країни і використовується на загальнодержавні потреби, які фінансуються у централізованому порядку.

Бюджет місцевий - бюджет адміністративно-територіальної одиниці держави, яка підпорядковується місцевим органам влади.

Валовий дохід - термін податкового права, що виражає загальну суму доходу платника податку на прибуток від усіх видів діяльності.

Валові витрати - термін податкового права, Ідо виражає суму будь-яких витрат платника податку на прибуток, пов'язаних із його власною господарською діяльністю.

Валюта -

- 1) грошова одиниця країни;
- 2) тип грошової системи, що діє в країні (золота, срібна, паперова);
- 3) іноземні гроші, також векселі, чеки тощо, які використовуються у міжнародних розрахунках (іноземна В.)-

Валютна виручка - Іноземна валюта, виручена від експорту товарів і послуг.

Валютне регулювання — державне правове регулювання операцій з іноземною валютою і міжнародних розрахунків.

Валютний курс - ціна грошової одиниці національної валюти, виражена в грошових одиницях іншої країни.

Валютні рахунки - рахунки юридичної особи - в іноземній валюті, на які надходять платежі від іноземних контрагентів, валютні кошти, одержані у кредит.

Вексель - письмове зобов'язання чітко встановленої форми, за яким боржник (векселедавець) зобов'язується сплатити кредитору (векселедержателю)

вказану у В. суму до певного строку. В. може використовуватися останнім як платіжний засіб.

Видатки майбутніх періодів - витрати, зроблені підприємствами за звітний період, які підлягають включенню у собівартість продукції (послуг) у наступні місяці або роки.

Виручка від продажу (реалізації) - сума коштів, яка фактично одержана тим чи Іншим способом (шляхом безготівкових або готівкових розрахунків, через залік або бартер) підприємством за відвантажену (відпущену) продукцію, виконані роботи, надані послуги.

Витрати виробництва - сукупні витрати підприємства, які складають собівартість продукції.

Витрати обігу - сукупні витрати підприємств, пов'язані з виконанням їх функцій з реалізації (продажу) продукції.

Відомчий контроль - вид фінансового контролю з боку міністерств, відомств за діяльністю підвідомчих підприємств.

Відповідальне зберігання несплачених вантажів - передбачений законом обов'язок покупця зберігати матеріальні цінності, які він одержав і оплату яких не здійснив.

Власний капітал - залучені підприємством на засадах, визначених законодавством, і накопичені в процесі господарської діяльності фінансові ресурси у вигляді грошових коштів або вкладень у майно (основні засоби, оборотні засоби, цінні папери та інше майно), яке є власністю підприємства або закріплене за ним на праві повного господарського відання.

Власні оборотні кошти - частина власного капіталу (власних фінансових ресурсів) підприємства, яка призначена бути джерелом створення його оборотних активів.

Власні основні кошти - частина власного капіталу (власних фінансових ресурсів) підприємства, яка призначена бути джерелом створення його основних засобів.

Господарський договір - згода між підприємствами (організаціями) про встановлення господарчих прав та зобов'язань.

Грошові кошти - готівка, гроші на банківських рахунках, депозити до запитання.

Дебіторська заборгованість - сума боргів на користь підприємства від юридичних або фізичних осіб у результаті господарських взаємовідносин.

Депозит - внесок у банк або в іншу кредитну установу для зберігання або одержання грошової винагороди (відсотків).

Державна реєстрація - документ, який підтверджує право підприємства або громадянина вести підприємницьку діяльність.

Державне соціальне страхування - гарантована державою система матеріального забезпечення в старості або при втраті працездатності.

Дивіденд - дохід на акцію, джерелом якого є прибуток акціонерного товариства.

Довготерміновий кредит - кредит на капітальні вкладення на термін три роки і більше.

Договір кредитний - двосторонній юридичний документ між комерційним банком і підприємством-позичальником про одержання та сплату кредитів і процентів за користування ними.

Договірна дисципліна - встановлений законом порядок взаємодії між суб'єктами ринкових відносин стосовно точного виконання господарських договорів.

Емісія цінних паперів - випуск в обіг акцій, векселів, облігацій тощо і розміщення їх серед інвесторів.

Забезпечення кредиту - товарно-матеріальні цінності і витрати на виробництво, які є заставою повернення боржником одержаних у позичку коштів та сплати ним відсотків за кредит.

Залишкова вартість основних засобів - початкова або переоцінена вартість основних засобів після відрахування суми зносу.

Залік взаємної заборгованості - погашення в межах рівних сум взаємних платіжних зобов'язань двох, кількох або групи юридичних і фізичних осіб з метою прискорення розрахунків та досягнення економії платіжних засобів.

Застава - засіб забезпечення зобов'язань. З. виникає з договору чи закону. Предметом З, може бути майно або майнові права.

Збитки - зменшення матеріальних і фінансових ресурсів господарюючих суб'єктів у результаті перевищення видатків над надходженням, виражене в грошовій формі.

Знос основних засобів - поступове перенесення вартості засобів праці на продукт, що виробляється з їх участю; елемент виробничих витрат у вигляді амортизаційних відрахувань.

Зразки підписів - спеціальна картка, яку представляють усі клієнти в банк. Ця картка містить підписи розпорядників розрахункових (поточних) рахунків і відтиск печатки організації. З.п. використовуються для контролю достовірності грошових документів.

Інвестиції - довгострокові вкладення капіталу в об'єкти підприємницької та іншої діяльності.

Інвестиційна діяльність - придбання об'єктів необоротних активів (включаючи фінансові інвестиції) і реалізація таких об'єктів.

Індексація - підвищення або зниження цін, заробітної плати, вартості майна, процентних ставок тощо залежно від змін певного Індексу.

Індекс цін - показник динаміки цін, який характеризує рівень цін на товари і послуги у порівнянні з рівнем цін за період, який взято за базу.

Капітал - вкладені в активи власні та позичені фінансові ресурси суб'єктів підприємницької діяльності.

Капітальний ремонт - спосіб відтворення основних засобів, що полягає в заміні зношених машин та обладнання, конструктивних частин будівель і споруд. На підприємствах К.р. фінансується як елемент витрат на виробництво (в законодавчо встановлених межах) і за рахунок інших джерел через приріст балансової вартості основних засобів.

Капітальні вкладення - витрати, спрямовані на відтворення зношених і створення нових основних засобів у виробничій та невиробничій сферах.

Контрольний пакет акцій - частка акцій, що забезпечує їх власникові фактичний контроль в акціонерному товаристві. Теоретично К.п.а. дорівнює 50 % + 1 акція. На практиці К.п.а. може становити 20 -30 відсотків, а в окремих випадках 5-10 відсотків.

Кредит - позичка в грошовій або товарній формі на умовах зворотності, строковості та відплатності.

Кредит банківський - кредит у грошовій формі, що надається банками; головний різновид фінансового кредиту.

Кредит державний - кредитні відносини, в яких одним із суб'єктів виступає держава.

Кредит товарний - позабанківський кредит, який надається контрагентом-постачальником своєму партнерові у вигляді відстрочки платежу за поставлену продукцію,

Кредит фінансовий - позичка грошей під договірні відсотки на визначений термін.

Кредитна лінія - юридичне оформлене зобов'язання банку або іншої кредитної установи перед позичальником надавати йому кредит протягом певного періоду у межах узгодженого ліміту.

Кредитна угода - договір між кредитором і позичальником, який визначає розмір та умови видачі кредиту, права й обов'язки суб'єктів кредитних відносин.

Кредиторська заборгованість - тимчасово притягнені кошти, що підлягають поверненню відповідним юридичним або фізичним особам.

Курс цінних паперів - ціна, за якою продаються і купуються цінні папери. К.ц.п. формується під впливом попиту і пропозиції на ринку цінних паперів.

Ліквідність підприємства - здатність підприємства розраховуватися за своїми фінансовими зобов'язаннями шляхом перетворення активів на гроші.

Митний тариф - систематизований перелік товарів і ставок мита, якими оподатковуються ці товари під час переміщення через митний кордон.

Мито - грошовий збір, який стягується митними органами за товари, що ввозяться на митну територію або вивозяться за її межі через митний кордон країни.

Недоїмка - сума податку або іншого обов'язкового платежу, не внесена в установлений державою строк.

Неліквіди - зайві або непотрібні підприємству (організації) товарно-матеріальні цінності, що значаться на його балансі.

Необоротні активи - активи, які використовуються або реалізуються протягом періоду, що перевищує один рік (основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції тощо).

Неплатоспроможність - фінансовий стан підприємства, фірми, за якого вони неспроможні своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання і сплачувати борги внаслідок нераціонального використання фінансових ресурсів.

Непродуктивні витрати — видатки і втрати, викликані порушеннями та недоліками у виробничо-господарській діяльності підприємств (брак у виробництві, псування матеріальних цінностей, штрафи тощо).

Непрямі податки - податки на товари і послуги, які встановлюються у вигляді надбавок до пін або тарифів (наприклад, в Україні - податок на додану вартість, акцизний збір).

Нестача власних оборотних коштів - наявність власних оборотних коштів у розмірі, що не покриває мінімальну потребу в них для нормальної виробничо-господарської діяльності підприємства.

Неустойка - грошова сума, яку повинен сплатити боржник кредитору в разі невиконання або виконання неналежний чином зобов'язання, що впливає з договору або закону.

Норматив власних оборотних коштів - сума власних оборотних коштів, яка необхідна підприємству для створення мінімальних запасів сировини, матеріалів та інших оборотних активів.

Облігація - цінний папір, що засвідчує внесення її власником коштів і підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість у передбачений строк з оплатою фіксованого відсотка.

Облік векселів - купівля банком векселів до настання терміну платежу.

Оборотні активи - матеріальні і грошові активи (оборотні засоби, засоби обігу), які використовуються або реалізуються протягом не більш як одного року,

Оборотні кошти - фінансові ресурси, які вкладаються в оборотні засоби і засоби обігу.

Основні кошти - фінансові ресурси, які вкладаються в основні засоби.

Пасив балансу - частина бухгалтерського балансу, яка відображає джерела утворення наявних фінансових ресурсів підприємств.

Пеня - санкція за несвоєчасне виконання зобов'язань і сплати платежів та внесків: різновид неустойки.

Первісна вартість основних засобів - сукупність витрат на створення елементів основних засобів.

Переказний вексель - письмовий наказ кредитора позичальнику про сплату останнім певної суми грошей третій особі або пред'явнику.

Пільги при оподаткуванні - повне чи часткове звільнення від податкових виплат юридичних і фізичних осіб відповідно до чинного законодавства.

Платіжна дисципліна - зобов'язання підприємств, організацій здійснювати платежі у точно визначені строки і обсязі.

Платіжне доручення - розрахунковий документ, за яким платник подає доручення обслуговуючому його банку про перерахування певної суми зі свого рахунку на рахунок постачальника.

Податок на додану вартість (ПДВ) - непрямий податок на кінцевих споживачів товарів і послуг. ПДВ включається у їх ціни. Нотаток на прибуток - прямий податок на суму одержаного прибутку юридичних осіб (див. прибуток 2).

Попередня оплата товарно-матеріальних цінностей і послуг - оплата товарно-матеріальних цінностей до їх відвантаження та послуг до їх виконання.

Прибуток (1 - показник фінансової діяльності підприємства - кінцевий фінансовий результат. П складається з фінансового результату від реалізації продукції (робіт, послуг), повних засобів, нематеріальних активів та Іншого майна підприємства і доходів від позареалізаційних операцій, зменшених на суму витрат по цих операціях.

Прибуток (2 - об'єкт оподаткування) - сума валового доходу підприємства за певний період, зменшена на суму валових витрат і суму амортизаційних відрахувань за той самий період.

Примусове списання коштів - банківська операція, яка застосовується для списання коштів із розрахункових, поточних, бюджетних та інших рахунків платників, незалежно від їхньої згоди, згідно з чинним законодавством (див. *Беззаперечне списання коштів*).

Процент - плата за позичку власнику коштів або товарів, наданих в кредит (наприклад, плата банку власнику депозиту, плата підприємства банку за кредит і т. ін.)

Резидент - у податковому праві особа, яка має постійне місцеперебування в країні.

Реновація - повне відновлення, придбання нових основних засобів.

Рентабельність - міра прибутковості роботи підприємства. Р. обчислюється як відношення одержаного прибутку підприємства до вартості його капіталу або до собівартості реалізованої продукції.

СВІФТ - автоматизована система здійснення міжнародних платежів через мережу комп'ютерів.

Спеціальні фонди - сукупність коштів у розпорядженні підприємств, які мають цільове призначення.

Статутний капітал - сума внесків власників або учасників у майно підприємства (організації) для забезпечення його діяльності.

Страхові компанії - організації, що виступають у ролі страховика і беруть на себе зобов'язання відшкодувати при настанні страхового випадку деяких коштів.

Страхування кредиту - вид страхування, сутність якого полягає у зменшенні або усуненні кредитного ризику.

Тариф - система ставок, за якими стягується плата за послуги з підприємств і громадян.

Трасант - особа, яка видала переказний вексель (тратту).

Трасат - особа, яка зобов'язана сплатити за переказним векселем.

Факторинг - операція з інкасування банком або іншою юридичною особою дебіторської заборгованості клієнта з виплатою суми рахунків одразу або в міру стягнення заборгованості.

Фінансова дисципліна - обов'язковий для всіх підприємств, організацій та посадових осіб порядок здійснення фінансово діяльності.

Фінансова діяльність (1 - у широкому розумінні слова) - діяльність підприємства з управління фінансовими ресурсами, рух яких опосередковує всю господарську діяльність.

Фінансова діяльність (2 - у вузькому розумінні слова) - діяльність, яка призводить до зміни розмірів і складу власного і позикового капіталу підприємства.

Фінансова звітність - бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансовий стан, фінансові результати діяльності, рух власного капіталу підприємства і рух грошових коштів. В Україні регламентується національними стандартами бухгалтерського обліку П(С)БО 1, 2, 3, 4 та 5.

Фінансова інвестиція - актив, який утримується підприємством з метою одержання прибутку (вкладення капіталу в акції, облігації, спільні підприємства).

Фінансове законодавство - сукупність нормативних актів органів центральної законодавчої і виконавчої влади щодо регулювання фінансових відносин.

Фінансові ресурси підприємства - сукупність фондів, коштів, які створюються в процесі виробничо-господарської діяльності (статутний капітал, резервний капітал, додатковий капітал, прибуток, а також позикові кошти - кредити банків тощо).

Фінансово-правова норма - правило поведінки в галузі фінансів, зафіксоване в законодавчих і нормативних актах держави.

Ціна - грошова форма вартості товару, функція від суми суспільне необхідних витрат праці на його виробництво, а також попиту і пропозиції на нього.

Ціна світова - грошова форма інтернаціональної вартості товару.

Юридична особа - підприємство (організація), що є за законом носієм цивільних прав та обов'язків, ринковий суб'єкт, що володіє відокремленим майном, який від власного імені набуває майнові та особисті немайнові права і виконує обов'язки, є позивачем або відповідачем у суді (господарському суді).

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Закон України "О підприємствах в Україні". – К.: Україна, 1991.
2. Закон України "Про власність". – К.: Україна, 1991.
3. Закон України "Про підприємництво". – К.: Україна, 1991.
4. Закон України "Про банки та банківську діяльність", Відомості Верховної Ради України, №25, 1991.
5. Закон України "Про цінні папери та фондову біржу", Відомості Верховної Ради України, №38, 1991.
6. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність", Відомості Верховної Ради України, №29, 1991.
7. Закон України "Про господарчі товариства", Відомості Верховної Ради України, №49, 1991.
8. Закон України "Про інвестиційну діяльність", Відомості Верховної Ради України, №47, 1991.
9. Закон України "Про акцизний збір", Відомості Верховної Ради України, №12, 1992.
10. Закон України "Про податок на добавлену вартість", Відомості Верховної Ради України, №14, 1992.
11. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". № 996-XIV від 16.07.1999.
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку П(С)БУ. Затв. Міністерством фінансів України, 1999 –2000 р.
13. Фінансова діяльність підприємства: Підручник / Бандурка О.М. та ін. – 2-ге від., перероб. і доп. – К.: Либідь, 2002 р. – 384 с.
14. Бабо А. Прибыль. Пер. с фр. /Общ. ред. и коммент. В.И. Кузнецова. – М.: АО Издательская группа "Прогресс", "Универс", 2003. – 176 с.
15. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента. Как управлять капиталом? – М.: Финансы и статистика, 2004.– 384 с.
16. Ворст Й., Ревентлоу П. Экономика фирмы: Учеб. /Пер. с дат. А.Н. Чеканского, О.В. Рождественского. – М.: Высш. шк., 2000. – 272 с.
17. Гребельный В.И. Финансы предприятий: Учеб. Пособие. – 2-е изд. с изм. и доп. – К.: Изд-во Европ. ун-та, 2003. – 232 с.
18. Грузинов В.П. Экономика предприятий и предпринимательства.– М.: "Софит", 1994.
19. Нікбахт Е., Гроппеллі А. Фінанси / Пер. з англ. В.Ф. Овсієнка та В.Я. Мусієнка; – К.: Основи, 2000. – 383 с.

20. Основы банковского дела / Под ред. Мороза А.Н., МП Изд-во "Либра", 2002. – 330 с.
21. Пересада А.А. Основы инвестиционной деятельности. – К.: ООО Изд-во "Либра", 2000. – 344 с.
22. Пушкар М.С. Планування і організація підприємств, об'єднань і комплексів: Навч. посібник. – К.: НМК ВО, 2004. – 416 с.
23. Государственные финансы / Под ред. Федосова В.М., Огородника С.Я., Суторминой В.Н. – К.: Либідь, 1999. – 494 с.
24. Финансы: Підручник / Под ред. проф. А.М. Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 1998. – 368 с.
25. Финансы / Под ред. Родионовой В.М. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 430 с.
26. Финансы в управлении предприятием. Под ред. Ковалевой А.М. – М.: "Финансы и статистика", 1995. – 356 с.
27. Финансы предприятий. Учеб. пособие / Е.И. Бородина, Ю.С. Голикова, Н.В. Колчина, З.М. Смирнова / Под ред. Е.И. Бородиной. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1995. – 208 с.
28. Экономика предприятий: Учебник / Под ред. проф. С.Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 2003. – 608 с.
29. Экономика предприятий: Учебник / Под ред. А.Е. Карлика, М.Л. Шухгальтер. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 432 с.
30. Кузьменко Л.В. і ін. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. – Херсон: Олді-плюс, 2003р. – 256 с.

Додаткова:

31. Закон України "Про обмеження монополії та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності", Відомості Верховної Ради України, №21, 1992.
32. Закон України "Про аренду майна державних підприємств та організацій", Відомості Верховної Ради України, №30, 1992.
33. Закон України "Про банкрутство", Відомості Верховної Ради України, №31, 1992.
34. Закон України "Про плату за землю", Відомості Верховної Ради України, №38, 1992.
35. Закон України "Про антимонопольний комітет України", Відомості Верховної Ради України, №50, 1993.
36. Закон України "Про страхування", Урядовий кур'єр, N72-73, 18 квітня 1996.
37. Закон України "Про промислово-фінансові групи в Україні", Еженед. Баланс, №23, 1995.
38. Закон України "Про товарну біржу", Відомості Верховної Ради України, №10, 1992.
39. Письмо НБУ "Про порядок організації розрахунково-касового обслуговування комерційними банками клієнтів та взаємовідносин по цьому питанню між установами НБУ та комерційними банками", Бізнес, 25 червня 1995.

40.Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження типового положення з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості", №473, 26 квітня 1996 року, Бухгалтерський облік і аудит, №7, 1996.

41.Типове положення "З планування обліку, калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості", Бухгалтерський облік і аудит, №7, 1996.

42.Государственные финансы / Под ред. Федосова В.М., Огородника С.Я., Суторминой В.Н. – К.:Либідь, 2001. – 494 с

43.Сутормін В.М. та ін. Фінанси зарубіжних корпорацій: Навч. посібник / За ред. В.М. Федосова. – К.: Либідь, 2003. – 227 с.

44.Фінасово-правовий словник. Київський державний університет ім. Т.Г. Шевченка. – К., 2005. – 131 с.

45.Хизрич Р., Питерс М. Предпринимательство или как завести собственное дело и добиться успеха. Вып.2: Создание и развитие нового предприятия. Пер. с англ. /Общ. ред. В.С.Загашвили. – М.: "Прогресс", 2002. – 256 с.

46.Хизрич Р., Питерс М. Предпринимательство или как завести собственное дело и добиться успеха. Вып.3: Финансирование нового предприятия. Пер. с англ. /Общ. ред. В.С.Загашвили. – М.: "Прогресс", 2002. –192 с.

6 ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ (№ варіанту обирають згідно з № у академічному журналі)

Варіант № 1

1. Зміст і значення фінансової політики
2. Незалежний фінансовий контроль
3. Фактори, які діють на прибуток
4. ТЕСТ

Системний характер формування і виконання бюджету означає:

А) визначений склад і сума державних доходів і витрат;

Б) визначений склад і структура державних доходів і витрат, а також їхнє законодавче закріплення;

В) основні групи видаткової частини бюджету практично не змінювалися протягом тривалого часу.

5. ЗАДАЧА.

Підприємство одержало в банку позичку 1 000 000 грн. на 16 місяців під 22 % річних, відсотки нараховуються 1 раз у квартал на залишок боргу. Скласти графік погашення кредиту за умови: основний борг погашається рівними частинами

Варіант № 2

1. Органи керування фінансами
2. Цілі і види аудиту
3. Розподіл акціонерних товариств
4. ТЕСТ

Виділіть ознаки фінансів:

А) грошові відносини між суб'єктами;

Б) рівноправність держави й інших суб'єктів фінансових відносин;

В) фінансові відносини носять фондовий характер;

Г) необхідність створення фіскального апарату;

Д) матеріальною основою існування і функціонування фінансів є не тільки гроші.

5. ЗАДАЧА.

На скільки років повинний бути вкладений капітал у сумі 60 000 грн. при 20 % річних, щоб первісна сума зросла на 35 000 грн.

Варіант № 3

1. Грошові фонди підприємств
2. Контрольна функція фінансів
3. Основні цілі фінансово-промислових груп
4. ТЕСТ

Звичайно виділяють такі сектори фінансового ринку:

- А) ринок кредитів;
- Б) ринок цінних паперів;
- В) ринок валюти;
- Г) ринок прямих інвестицій.

5. ЗАДАЧА.

Визначити суму, яку необхідно внести в банк під 18 % річних, щоб за 2 роки нарощена сума склала 75 000 грн.

Варіант № 4

1. Виручка від реалізації продукції
2. Акціонування як метод інвестування
3. Контрольно-ревізійні процедури, їхні види у фінансовому – господарському контролі

4. ТЕСТ

Розподільна функція фінансів проявляється через:

- А) заходи фінансового впливу;
- Б) керуючі рішення фінансової служби ;
- В) розподіл і перерозподіл усіх грошових надходжень;
- Г) концентрацію фінансових ресурсів.

5. ЗАДАЧА.

Визначити нарощену суму боргу, що одержить вкладник наприкінці терміну, якщо $K_0 = 500\ 000$ грн. Період нарахування 4 роки під 25 % річних.

Варіант № 5

1. Фактори, що впливають на прибуток підприємства
2. Лізинг як метод фінансування інвестицій
3. Удосконалення фінансової роботи на підприємствах

4. ТЕСТ

За забезпеченістю боргових зобов'язань державні позики поділяються на:

- А) заставні;
- Б) ринкові;
- В) неринкові;
- Г) виграшні;
- Д) беззаставні;
- Є) процентні.

5. ЗАДАЧА.

На скільки років повинен бути вкладений капітал під 22 % річних, щоб первісна сума збільшилася в 3,5 рази.

Варіант № 6

1. Механізм утворення і використання чистого прибутку підприємства

2. Сутність фінансового лізингу
3. Прямий метод розрахунку потоку грошових засобів
4. ТЕСТ

Державний кредит виконує такі функції:

- А) розподільну;
- Б) планову;
- В) регулюючу;
- Г) контрольну;
- Д) управлінську;
- Є) облікову.

5. ЗАДАЧА.

Внесок у сумі 3,5 тис. грн. прийнятий 1 березня під 16 % річних. Яку суму одержить вкладник 16 вересня того ж року?

Варіант № 7

1. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства
2. Сутність обігових засобів
3. Принципи формування акціонерних товариств

4. ТЕСТ

Відтік коштів від фінансової діяльності забезпечується за рахунок:

- А) погашення короткострокових кредитів;
- Б) оплати векселів;
- В) цільового фінансування;
- Г) довгострокових фінансових вкладень.

5. ЗАДАЧА.

Які повинні бути: а) ставка простих річних відсотків; б) ставка складних річних відсотків, щоб первісний капітал збільшився у 2,5 рази за 3 роки?

Варіант № 8

1. Склад та структура фінансових ресурсів підприємства
2. Метод сумісного розрахунку планового прибутку
3. Принципи формування фінансово-промислових груп

4. ТЕСТ

Невтручання держави в економіку це основна риса певного типу фінансової політики:

- А) класичного;
- Б) регулюючого;
- В) планово-директивного.

5. ЗАДАЧА.

Депозитний сертифікат номіналом 100 000 грн. розміщений на 6 місяців під 50 % річних. Визначити прибутковість паперу.

Варіант № 9

1. Оподаткування підприємств України
2. Фактори зростання рентабельності
3. Цінні папери акціонерних товариств
4. ТЕСТ

Виділити функціональні елементи керування фінансами:

- А) планування;
- Б) кредитування;
- В) оперативне керування;
- Г) контроль;
- Д) вибір виду фінансового механізму.

5. ЗАДАЧА.

Визначити поточний річний дохід за облігацією номіналом 10 000 грн. при 110 % річних.

Варіант № 10

1. Податкова система держави і принципи її побудови
2. Незалежний фінансовий контроль
3. Преобразование акціонерних товариств
4. ТЕСТ

За методами надходження доходи бюджету класифікують так:

- А) податкові;
- Б) неподаткові;
- В) поточні;
- Г) капітальні;
- Д) кредитні.

5. ЗАДАЧА.

Фірма одержала у банку кредит у сумі 100 000 грн. під 10 % річних і терміном погашення 4 роки. У кредитній угоді обговорено робити погашення позики 2 рази на рік однаковими частинами. Скласти графік погашення кредиту.

Варіант № 11

1. Прямі податки на робітників та власників підприємств
2. Структура та види цін
3. Класифікація фінансово-промислових груп
4. ТЕСТ

Головним методом перерозподілу національного доходу є:

- А) фінанси;
- Б) позики;

- В) витрати держави;
- Г) податки.

5. ЗАДАЧА.

Визначити річну процентну ставку банку за депозитним сертифікатом номіналом 500000 грн., випущеному на півроку і розміщеному за дисконтною ціною 450 000 грн.

Варіант № 12

1. Нормування оборотних коштів підприємства
2. Діяльність податкової адміністрації
3. Ліквідація акціонерних товариств
4. ТЕСТ

Бюджетний устрій України ґрунтується на принципах:

- А) єдності;
- Б) повноти;
- В) реальності;
- Г) планування;
- Є) звітності;
- Ж) самостійності;
- З) контролю.

5. ЗАДАЧА.

Яку суму варто вкласти в банк, щоб по закінченні 2 років нарощена сума склала 8 000 грн. при ставці складних відсотків 9 %.

Варіант № 13

1. Аналіз прибутку по економічним факторам
2. Діяльність фонду соціального захисту населення
3. Планування фінансової діяльності підприємства
4. ТЕСТ

Хто приймає остаточне рішення про прийом до членів біржі і виключення з її складу:

- А) біржовий комітет;
- Б загальні збори членів біржі;
- В) рада керуючих;
- Г) президент біржі.

5. ЗАДАЧА.

Облігація була придбана з курсовою ціною 1 200 грн. Погашається через 5 років за номіналом 1 000 грн. Яка річна ставка додаткового доходу?

Варіант № 14

1. Фінансові ресурси підприємства і джерела їхнього утворення
2. Аналіз прибутку по економічним факторам

3. Кредитування інвестицій

4. ТЕСТ

Хто з членів біржі не має права торгувати від свого імені і за свій рахунок:

- А) дилери;
- Б) маклери;
- В) брокери;
- Г) разові відвідувачі.

5. ЗАДАЧА.

Розрахувати нарощену вартість сертифіката номіналом 100 00 грн. при 50 % річних і терміном позики 3 роки. Додатково визначити дохід власника при погашенні і прибутковість цінного паперу.

Варіант № 15

1. Сутність, функції і організація фінансів підприємств

2. Фонди підприємства

3. Принципи інвестиційної діяльності

4. ТЕСТ

Ринок, на якому банки купують і продають переказні векселі називаються:

- А) кредитним;
- Б) рівнобіжним;
- В) фондовим;
- Г) дисконтним.

5. ЗАДАЧА.

Щомісячний депозитний сертифікат розміщений за номінальною ціною 100 00 грн. під 40 % річних. Через 2 місяці поточна ринкова ставка за 4-місячними борговими зобов'язаннями склала 50 % і власник вирішив продати папір. Розрахувати дохід продавця і покупця.

Варіант № 16

1. Бюджетний пристрій і бюджетна система

2. Аналітичний метод розрахунку планового прибутку

3. Чистий національний продукт за винятком непрямих податків

4. ТЕСТ

Класифікаційними ознаками державних позик є:

- А) суб'єкти позикових відносин;
- Б) місце розміщення;
- В) термін залучення коштів;
- Г) забезпеченість боргових зобов'язань;
- Д) метод визначення доходу.

5. ЗАДАЧА.

Акціонерним товариством зареєстровано 10 000 звичайних акцій. З яких 9 000 було продано акціонерам. Через якийсь час суспільство викупило в

інвесторів 500 акцій. По закінченні звітного року зборами акціонерів прийняте рішення про розподіл як дивіденди 1 700 000 грн. прибутку. Визначити дивіденд на 1 акцію.

Варіант № 17

1. Грошові фонди підприємств
2. Джерела інвестування
3. Зменшення уставного капіталу акціонерних товариств

4. ТЕСТ

Принципи організації фінансів підприємств:

- А) самофінансування;
- Б) матеріальна відповідальність;
- В) виплата дивідендів;
- Г) цільове фінансування;
- Д) забезпечення фінансовими ресурсами;
- Є) нагляд ;
- Ж) господарська самостійність.

5. ЗАДАЧА.

Курсова ціна акції, розміщеної за номіналом 10 000 грн. у перший рік після емісії склала 20 000 грн. Визначити додаткову прибутковість цінного паперу.

Варіант № 18

1. Види, форми і методи фінансового контролю
2. Залучені фінансові ресурси інвесторів
3. Збільшення уставного капіталу акціонерних товариств

4. ТЕСТ

Приплив коштів за рахунок фінансової діяльності здійснюється за:

- А) виплатою дивідендів;
- Б) продажу основних засобів;
- В) надходжень від продажу і оплати векселів;
- Г) цільового фінансування;
- Д) довгострокових кредитів.

5. ЗАДАЧА.

Акція номіналом 1 000 грн. куплена за курсом 250. Дивіденд 50 % річних. Яка поточна прибутковість?

Варіант № 19

1. Шляхи вдосконалення функціонування фінансових органів та інститутів
2. Іноземні інвестиції
3. Прибуток акціонерних товариств
4. ТЕСТ

За формою проведення фінансовий контроль буває:

- А) обов'язковим;
- Б) попереднім;
- В) ініціативним;
- Г) оперативним;
- Д) бюджетним.

5. ЗАДАЧА.

Визначити курс акції, проданої за ціною 1 500 грн. при номіналі 1 000 грн.

Варіант № 20

1. Джерела формування фінансових ресурсів держави
2. Акціонування як метод інвестування
3. Джерела формування основних коштів
4. ТЕСТ

За методом проведення виділяють такі види контролю:

- А) аудиторський
- Б) кредитний;
- В) ревізія;
- Г) нагляд;
- Д) поточний;
- Є) обстеження.

5. ЗАДАЧА.

Визначити номінальну ціну акції, якщо статутний капітал складає 100 000 000 грн., а кількість випущених акцій 1 млн. шт.

Варіант № 21

1. Головні фонди фінансових ресурсів держави
2. Сутність фінансів підприємств
3. Зливання акціонерних товариств
4. ТЕСТ

До видів фінансування відносяться:

- А) дотації;
- Б) податки ;
- В) кредити;
- Г) субвенції;
- Д) субсидії.

ЗАДАЧА.

Статутний капітал у розмірі 10 млн. грн. розподілений на 900 звичайних і 100 привілейованих акцій. Фіксована ставка за привілейованими акціями складає 20 %. Обсяг прибутку до розподілу між акціонерами – 1 млн. грн. Який дивіденд по всім видам акцій?

Варіант № 22

1. Зміст та завдання управління фінансами підприємств
2. Признаки фінансів
3. Прибуток в умовах сучасного оподаткування

4. ТЕСТ

Як фінансові посередники виступають:

- А) страхові компанії;
- Б) державні підприємства;
- В) банки;
- Г) інвестиційні фонди і компанії.

5. ЗАДАЧА.

Власник облігації номіналом 1 000 грн. при 20 % річних продав папір через 146 днів після чергового процентного дня. Визначити, який купонний дохід дістається продавцю.

Варіант № 23

1. Функціонування фонду соціального страхування
2. Діяльність інвестиційних компаній
3. Філіали акціонерних товариств

4. ТЕСТ

Фінанси це:

- А) усі види доходів держави і підприємств;
- Б) еквівалент коштів;
- В) економічні відносини, що складаються при утворенні, розподілі і використанні грошових фондів.

5. ЗАДАЧА.

Визначити дисконтну ціну і прибутковість сертифікату за термін позики, якщо номінал цінного папера 100 000 грн., термін звертання 3 місяці, а річна ставка 50 %.

Варіант № 24

1. Сутність бюджетного дефіциту
2. Діяльність пенсійного фонду
3. Роль прибутку в діяльності підприємства

4. ТЕСТ

Види внутрішнього контролю:

- А) оперативний;
- Б) стратегічний;
- В) аудиторський;
- Г) обов'язковий;
- Д) відомчий.

5. ЗАДАЧА.

Визначити, за який термін повинне вироблятися погашення облігації номінальною вартістю 1 000 грн. з купонною ставкою 20%, щоб виплати за купонами склали половину номінальної ціни. Погашення здійснюється за номіналом.

Варіант № 25

1. Соціально-економічна сутність державного бюджету
2. Лізинг як метод фінансування інвестицій
3. Удосконалення фінансової роботи на підприємствах
4. ТЕСТ

За забезпеченістю боргових зобов'язань державні позики поділяються на:

- А) заставні;
- Б) ринкові;
- В) неринкові;
- Г) виграшні;
- Д) беззаставні;
- Є) процентні.

5. ЗАДАЧА.

Облігація номіналом 1 000 грн. з 5 % купонною ставкою і погашенням через 5 років придбана на ринку з дисконтом 10 %. Визначити поточну і сукупну прибутковість паперу за рік.

Варіант № 26

1. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства
2. Сутність фінансового лізингу
3. Прямий метод розрахунку потоку грошових засобів
4. ТЕСТ

Державний кредит виконує такі функції:

- А) розподільну;
- Б) планову;
- В) регулюючу;
- Г) контрольну;
- Д) управлінську;
- Є) облікову.

5. ЗАДАЧА.

Внесок у сумі 3,5 тис. грн. прийнятий 1 березня під 16 % річних. Яку суму одержить вкладник 16 вересня того ж року?

Варіант № 27

1. Кредитоспроможність підприємства
2. Сутність обігових засобів
3. Принципи формування акціонерних товариств
4. ТЕСТ

Відтік коштів від фінансової діяльності забезпечується за рахунок:

- А) погашення короткострокових кредитів;
- Б) оплати векселів;
- В) цільового фінансування;
- Г) довгострокових фінансових вкладень.

5. ЗАДАЧА.

Які повинні бути: а) ставка простих річних відсотків; б) ставка складних річних відсотків, щоб первісний капітал збільшився у 2,5 рази за 3 роки?

Варіант № 28

1. Знос, амортизація ОПФ
2. Метод сумісного розрахунку планового прибутку
3. Принципи формування фінансово-промислових груп
4. ТЕСТ
Невтручання держави в економіку це основна риса певного типу фінансової політики:
А) класичного;
Б) регулюючого;
В) планово-директивного.
5. ЗАДАЧА.
Депозитний сертифікат номіналом 100 000 грн. розміщений на 6 місяців під 50 % річних. Визначити прибутковість паперу.

Варіант № 29

1. Порядок оформлення і одержання підприємством кредиту у банку
2. Метод прямого розрахунку планового прибутку
3. Головні цілі створення фінансово-промислових груп
4. ТЕСТ
Виділити функціональні елементи керування фінансами:
А) планування;
Б) кредитування;
В) оперативне керування;
Г) контроль;
Д) вибір виду фінансового механізму.
5. ЗАДАЧА.
Визначити поточний річний дохід за облігацією номіналом 10 000 грн. при 110 % річних.

Варіант № 30

1. Нормування оборотних коштів підприємства
2. Фактори зростання рентабельності
3. Цінні папери акціонерних товариств
4. ТЕСТ
Державне регулювання фінансового ринку здійснюється:
А) державною комісією з цінних паперів та фондового ринку;
Б) фондом державного майна;
В) Національним банком України;
Г) Міністерством фінансів України.
6. ЗАДАЧА.

Фірма одержала у банку кредит у сумі 100 000 грн. під 10 % річних і терміном погашення 4 роки. У кредитній угоді обговорено робити погашення позики 2 рази на рік однаковими частинами. Скласти графік погашення кредиту.